

RAPPORT

Watertakenplan Wierden 2026-2029

- Ontwerp -

Klant: Gemeente Wierden

Referentie: BJ7501-RHD-XX-ZZ-RP-Z-0003

Status: S1/P01

Datum: 17 december 2024

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Koggelaan 21
8017 JN Zwolle
Netherlands
Water & Maritime

Telefoon: +31 88 348 65 00
Email: info@rhdhv.com
Website: royalthaskoningdhv.com

Titel document: Watertakenplan Wierden 2026-2029

Ondertitel: - Ontwerp -
Referentie: BJ7501-RHD-XX-ZZ-RP-Z-0003
Uw kenmerk: Z-24-49580
Status: S1/P01
Datum: 17 december 2024
Projectnaam: Watertakenplan Wierden
Projectnummer: BJ7501
Auteur(s): Marco de Kraker

Opgesteld door: Marco de Kraker

Gecontroleerd door: Gemeente Wierden (coproductie)

Datum: 2 december 2024

Goedgekeurd door: Gemeente Wierden

Datum: 16 december 2024

Classificatie

Open

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

Samenvatting	1
1 Kader	5
1.1 Planvorm	5
1.2 Stedelijk waterbeheer	5
1.3 Gemeentelijke watertaken	6
2 Wat willen we bereiken?	7
2.1 Visie watertakenplan Wierden	7
2.1.1 Omgevingsvisie op hoofdlijnen	7
2.1.2 Aansluiten bij Global Goals	9
2.1.3 Programma Klimaatadaptatie Wierden	9
2.1.4 Aansluiting bij visie Twents waternet	11
2.2 Procedure en planning	12
3 Beleid gemeentelijke watertaken	14
3.1 Afvalwatertaak	14
3.2 Hemelwatertaak	15
3.3 Grondwatertaak	18
3.3.1 Invulling grondwatertaak	18
3.3.2 Verdroging	22
3.4 Oppervlaktewater en drinkwater	23
3.4.1 Oppervlaktewater	23
3.4.2 Drinkwater	24
4 Van ambitie naar doelen: programma water en riolering	26
4.1 Ambitie	26
4.2 Doel: Doelmatig beheer van de waterketen	27
4.2.1 Beschermen van de volksgezondheid	27
4.2.2 Kwaliteit waarborgen - effectief beheer	27
4.2.3 Voorkomen van vuiluitwerp naar bodem, grond- en oppervlaktewater	30
4.3 Doel: Klimaatadaptatief Wierden in 2050	32
4.3.1 Wateroverlast	32
4.3.2 Droogte	34
4.3.3 Hittestress	34
4.4 Doel: Waterrobuust landelijk gebied	34
4.5 Doel: Betrokken en actieve mensen	36
4.5.1 Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven bij werkzaamheden	37
4.5.2 Minimale overlast voor de omgeving	37
4.6 Maatregelenprogramma water en riolering	38
4.6.1 Exploitatielasten	38
4.6.2 Investeringen	39

5	Wat is daarvoor nodig?	40
5.1	Algemeen	40
5.2	Kapitaallasten en werking spaarvoorziening	41
5.3	Nieuwe investeringen planperiode	42
5.4	Exploitatielasten	43
5.5	BTW toerekening	44
5.6	Heffingseenheden	44
5.7	Berekening kostendekkende rioolheffing	45
5.8	Opbouw van de rioolheffing	47
5.9	Maatstaf rioolheffing	47
5.10	Personele capaciteit	48
	Begrippenlijst	49

Samenvatting

Wierden wil een gezonde en klimaatbestendige gemeente zijn

We willen samen met onze inwoners en andere belanghebbenden werken aan een veilige, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving en een toekomstbestendige waterketen. We doen dit doelmatig: tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten en daar waar het effect het grootst is.

Meerjarige doorkijk

Dit Watertakenplan beschrijft hoe we de aankomende jaren (2026-2029) invulling geven aan onze gemeentelijke watertaken, de bekostiging daarvan en hoe het plan bijdraagt aan onze ambities. We vervullen onze wettelijke taken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Tevens leveren wij een bijdrage om binnen onze gemeente gelegen waterwinningen op een duurzame manier te beheren, zodat er voldoende schoon water beschikbaar blijft voor menselijk gebruik, landbouw, industrie en natuur, zonder dat deze overbelast raken of vervuild worden. Dat kunnen we allemaal niet alleen; we doen het samen. Samen met onze inwoners en bedrijven en in afstemming met onze partners (waterschap Vechtstromen, provincie Overijssel, Vitens en belangengroepen).

Daarnaast willen we een stapje extra doen. De inwoners van onze gemeente moeten fijn kunnen (blijven) wonen, werken en leven. We anticiperen op klimaatverandering. Vanuit de gemeentelijke watertaken kunnen we een bijdrage leveren aan deze ambitie. Hiertoe streven wij voor de komende periode de volgende doelen na:

- Doelmatig beheer van de waterketen
- Klimaatadaptatief Wierden in 2050
- Waterrobuust landelijk gebied
- Betrokken en actieve mensen

De opzet van het Watertakenplan is grotendeels dezelfde als het voorgaande plan (2020-2024), met dien verstande dat de overgang naar de Omgevingswet hierin verwerkt is. Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht, waarmee de planverplichting uit de Wet Milieubeheer voor een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vervallen is en plaatsgemaakt heeft voor een vormvrij programma.

Gezien het abstractieniveau van de Omgevingsvisie, die parallel aan dit plan opgesteld wordt, is gekozen voor een tussenvorm: het **Watertakenplan** (Wtp). Dit Wtp is breder dan een programma water en riolering; het bevat beleidskeuzes op het gebied van water. Daarnaast worden de in het Omgevingsplan te verankeren regels behandeld (verplichtingen voor burgers en bedrijven worden in het Omgevingsplan opgenomen). Tot slot wordt in het Watertakenplan ingegaan op wat daarvoor nodig is: de middelen, de ontwikkeling van de rioolheffing en de benodigde personele capaciteit. Om deze redenen wordt het Watertakenplan ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden.

Een goede basis

Uit de evaluatie van het huidige plan blijkt dat we de basis in beeld en op orde hebben; de kwaliteit van verschillende onderdelen is in orde. We houden daarom vast aan ons beheer en onderhoudsregime, zoals het periodiek reinigen van de riolering, kolken en goten.

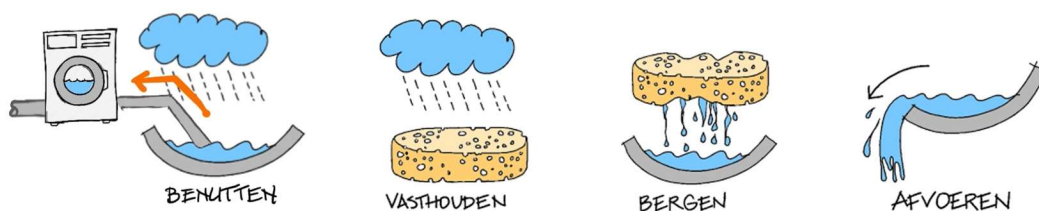
Jaarlijks moet voor vrijvervalriolering € 1,2 miljoen worden geïnvesteerd in een vervangingsprogramma (inclusief relining). Doordat de kwaliteit van de vrijvervalriolering goed is kunnen wij ons de komende periode meer concentreren op een middellange en lange termijn vervangingsprogramma. Daardoor is integraal en wijkgericht werken mogelijk. Een groot deel van de geplande maatregelen hebben we de afgelopen jaren uitgevoerd of zijn momenteel in voorbereiding of uitvoering. De komende jaren zetten we in op een clusterwijsde renovatie van de drukriolering in het buitengebied (inclusief de pompen) en daar waar nodig investeren wij in de hoofdgemalen. Gedurende de vier jaar is hiervoor een investering geraamd van een kleine € 800.000 per jaar.

Open

Planperiode 2026-2029: Doorgaan en stap voor stap naar een klimaatbestendige openbare ruimte

Onze ambitie is een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte in 2050. We zijn op de goede weg. De basis is op orde en we werken aan een klimaatbestendige openbare ruimte. We moeten en willen meer maatregelen nemen.

In de bestaande omgeving doen we dit in stappen. En we liften waar het kan direct mee met kansen die zich voordoen, zoals rioolvervanging, wegconstructies, herinrichtingen en andere ontwikkelingen. Bij ieder inrichtingsproject houden we rekening met klimaatadaptatie en werken we volgens de hemelwater-trits met de voorkeursvolgorde: benutten en besparen, vasthouden en infiltreren, bergen en pas dan afvoeren van regenwater.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen staat het beleidsprincipe "Water en bodem sturend" centraal in Wierden. Het betekent dat water en bodem de leidende factoren moeten zijn bij het plannen en ontwikkelen van gebieden, in plaats van deze factoren achteraf aan te passen aan menselijke activiteiten.

Nieuwe aspecten zijn met name een nog duidelijkere afbakening van de (eigen) verantwoordelijkheden en de rol die perceeleigenaren zelf hebben ten aanzien van hemelwater (berging) en grondwater. Met het oog op klimaatverandering verhogen wij bij nieuwbouw en/of vervangende bouw de bergingseis van 40 naar 55mm. Daarnaast willen we de ingeslagen weg ten aanzien van het stimuleren en enthousiasmeren van onze inwoners continueren en uitbreiden. Dit geven we vorm door tijdelijk een additionele post te reserveren voor het meer aan de voorkant inzetten van de hemelwater-trits; onder andere door pilots en innovaties op het gebied van besparen en benutten met als doel om regenwater zo veel mogelijk lokaal en duurzaam te verwerken (Plusvariant, zie verderop).

Wadi Voormors-erve Weterinck (2022)

Open

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de onderzoeken en maatregelen voor de planperiode:

Exploitatiekosten	2026	2027	2028	2029
Algemene onderzoeken en maatregelen	€ 50.000	€ 85.000	€ 90.000	€ 75.000
Actualisatie rioolbeheerplan			€ 20.000	
Actualisatie systeemoverzicht stedelijk water + stresstest hemelwater		€ 25.000		
Opstellen Watertakenprogramma (inclusief input waterregels in Omgevingsplan)			€ 20.000	€ 25.000
Tussenevaluatie Watertakenprogramma		€ 10.000		
Algemeen: expertise extern (waaronder concretiseren SSW maatregelen)	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Afvalwaterzorgplicht	€ 103.640	€ 69.040	€ 34.940	€ 18.640
Onderzoek IBA's in kader van KRW (nader te bepalen, initiatief Vechtstromen)				
Onderzoek haalbaarheid en eventuele realisatie meetnet overstorten	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Onderzoek foutaansluitingen vrijvervalriolering	€ 5.000		€ 5.000	
Revisiegegevens verwerken en bijhouden	€ 8.640	€ 8.640	€ 8.640	€ 8.640
Onderzoek/maatregelen drukunits/gemalen algemeen				
- HWA onderzoek plus werking VGS-308 Elsmoat	€ 10.000			
- HWA onderzoek plus werking VGS-302 Vonderweg / Mettenkampsweg	€ 10.000			
- Onderzoek werking VGS-300 Kleen Esch nabij nr.4	€ 10.000			
- Onderzoek werking VGS-305 Vijverweg / Schering (De Weuste)	€ 10.000			
- Hydraulisch onderzoek gemalen IGM-005 en OPG-111		€ 15.000		
- NEN3140 drukrioolunits		€ 27.900		
- NEN3140 gemalen en randvoorzieningen			€ 3.800	
- H2S onderzoek (meting)	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
- Hydraulisch onderzoek Lage Eggeweg	€ 20.000			
- Nader onderzoek hydraulische capaciteit OPG-100 en OPG101	€ 20.000			
Onderzoek/maatregelen vrijvervalriolering algemeen				
- Onderzoek niet-aangesloten percelen buitengebied		€ 7.500	€ 7.500	
Hemelwaterzorgplicht	€ 194.450	€ 189.450	€ 159.450	€ 159.450
Hemelwaterstructuurplan	€ 35.000	€ 15.000		
Stresstest klimaatadaptatie		€ 15.000		
Communicatie/voorlichting bewoners	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Ondersteunen bewonersinitiatieven klimaatadaptatie	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Subsidie afkoppelen hemelwater	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Innovatiebudget (pilots, aanvullende subsidie) *	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Onderhoud vijvers	€ 9.450	€ 9.450	€ 9.450	€ 9.450
Grondwaterzorgplicht	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500
In stand houden meetnet grondwaterstanden (reparaties)	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Beheer grondwatermeetnet	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000

* = Plusvariant: innovatiebudget (pilots) gedurende de planperiode

Investerings riolering

Het rioelstelsel moet onderhouden worden. We willen het systeem nu maar ook in de toekomst op orde hebben en houden zodat problemen in de openbare ruimte en voor de volksgezondheid voorkomen worden. Daarnaast richten wij ons op een leefomgeving die in 2050 zo is ontworpen en ingericht dat ze bestand is tegen de effecten van klimaatverandering, zoals extreme regenval, hittegolven en droogte met als doel is om de leefbaarheid, veiligheid, en veerkracht van Wierden te waarborgen, zelfs bij toenemende klimaatverstoringen.

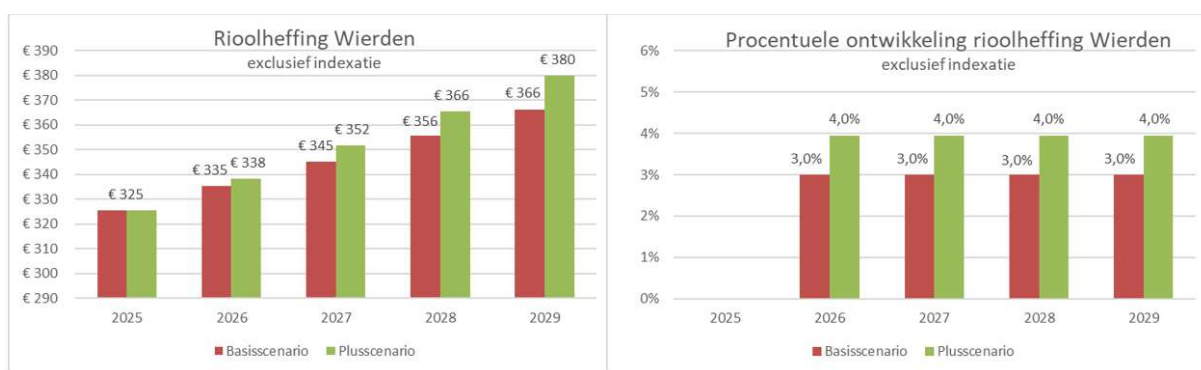
Het is dan ook belangrijk dat er voldoende inzet en middelen beschikbaar is voor de waterketen. Dit vraagt om investeringen. In totaal investeren we de komende vier jaar € 9,7 miljoen in de vervanging van onze riolering, pompen en gemalen, afkoppeling en klimaatadaptieve maatregelen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de benodigde investeringen. In het Watertakenplan zijn deze investeringen nader onderbouwd.

Investering in Euro	2026	2027	2028	2029
Mechanische riolering	843.850	850.650	757.650	740.900
Vrijverval riolering	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Klimaatadaptatie en afkoppeling	275.000	375.000	525.000	502.000
Totaal per jaar	2.318.850	2.425.650	2.482.650	2.442.900

Plusvariant: Naast bovenstaande investeringen wordt voorgesteld om in de planperiode jaarlijks € 100 duizend te reserveren als innovatiebudget voor pilots en/ of aanvullende subsidie (vanuit de exploitatie, onderdeel hemelwaterzorgplicht) om duurzaamheid en innovatie te stimuleren.

Met de rioolheffing financieren we de investeringskosten in afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeente streeft naar zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. In 2025 bedraagt de rioolheffing voor een woning € 325,42. Om onze taken goed te kunnen vervullen, de riolering tijdig te kunnen vervangen en om onze ambitie voor een klimaatbestendige openbare ruimte te kunnen realiseren, zal de rioolheffing in 2026-2029 stijgen. In de planperiode is het bij de Plusvariant noodzakelijk de heffing met 4% per jaar te verhogen plus de jaarlijkse indexatie. Indien niet gekozen wordt voor de plusvariant is een stijging van 3% per jaar noodzakelijk, exclusief jaarlijkse indexatie. Onderstaande tabellen tonen de ontwikkeling van de rioolheffing in beide scenario's.

Gemeentelijke taken: uitbreiding van de personele bezetting en investeren in kennis

Het aantal en de omvang van de gemeentelijke watertaken is de afgelopen jaren toegenomen. Ook worden ze steeds complexer. Rollen en taken veranderen. Er wordt daarom het nodige gevraagd van ons als organisatie, qua kennisniveau en ook qua competenties. De ideale personele bezetting op verschillende taakvelden beperkt risico's en zorgt ervoor dat we taken tijdig en goed uitvoeren. Stichting RIONED heeft een scan ontwikkeld waarmee de benodigde personele bezetting inzichtelijk kan worden gemaakt. Uit deze scan blijkt dat de binnen onze gemeente op het taakveld riolering onvoldoende bezetting aanwezig is om alle kerntaken uit te kunnen voeren (benodigd om een bepaalde (minimale) mate van kennis in huis te houden).

We anticiperen hierop door de capaciteit voor het functieprofiel 'beheerder' te vergroten met 1,0 fte. De benodigde additionele kosten zijn vanaf 2025 meegenomen in de berekening van de benodigde kostendekkende rioolheffing.

Het is onvermijdelijk om in het Watertakenplan gebruik te maken van vakjargon en begrippen. Deze woorden zijn direct in de tekst uitgelegd, dan wel weergegeven in de [begrippenlijst](#) die direct na de laatste pagina's van deze rapportage te vinden is.

Voor de bijlagen wordt verwezen naar het separate bijlagenrapport.

Waterberging Zuidbroek

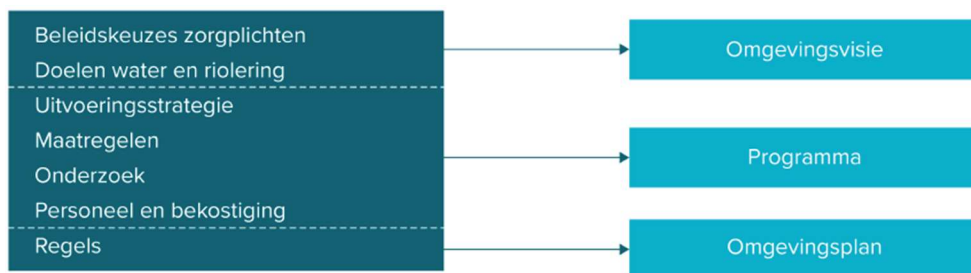
1 Kader

1.1 Planvorm

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Hiermee is de planverplichting uit de Wet Milieubeheer voor een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vervallen en heeft het plaatsgemaakt voor een facultatief programma¹.

Aangeraden wordt om de belangrijkste aspecten van de gemeentelijke watertaken en de bekostiging ervan planmatig vast te leggen. Het facultatieve programma is vormvrij (geen wettelijke voorschriften) en ook de naam is voor de gemeente vrij om te kiezen.

Gezien het abstractieniveau van de Omgevingsvisie (hier ligt de basis voor de noodzaak van een plan of programma) is gekozen voor een tussenvorm: het **Watertakenplan** (Wtp). Dit Wtp is breder dan een programma water en riolering; er vinden beleidskeuzes voor water plaats vanuit de Omgevingsvisie. Daarnaast worden de in het Omgevingsplan te verankeren regels behandeld (verplichtingen voor burgers en bedrijven worden in het Omgevingsplan opgenomen). Om deze redenen wordt het Watertakenplan ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden.

Figuur 1 Ontvlechting van het GRP (links) in de gemeentelijke omgevingsvisie, programma (water en riolering) en het omgevingsplan.

1.2 Stedelijk waterbeheer

Het stedelijk waterbeheer kent doelen op het gebied van volksgezondheid, waterkwaliteit en de (grond)waterhuishouding in de bebouwde omgeving. De gemeentelijke watertaken spelen hierbij een belangrijke rol. In voorliggend plan geven we invulling aan de gemeentelijke watertaken en werken we deze uit. Ook de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet, zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan, spelen hierbij een belangrijke rol.

Stedelijk waterbeheer is meer dan afvalwater en riolering alleen. De gemeentelijke watertaken hebben betrekking op: vuilwater; hemelwater; en grondwater.²

Deze taken hebben bovendien een relatie met andere gemeentelijke taken en maatschappelijke vraagstukken, zoals het beheer en de inrichting van de openbare ruimte, de woningbouwopgave, het bewaken en versterken van ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid, het anticiperen op en omgaan met de toenemende kans op weersextremen, bodemdaling, de energietransitie, het verbeteren van de waterkwaliteit, een toekomstbestendige drinkwaterproductie (leveringszekerheid) en het versterken van de biodiversiteit.

¹ Omgevingsplan link: Wat merkt(e) u van de invoering van de Omgevingswet? - RIONED (riool.net)

² Naast de drie formele watertaken heeft de gemeente een rol ten aanzien van (de kwaliteit van) oppervlaktewater en drinkwater, zie hoofdstuk 3.4.

Het hoofddoel van de riolering is om afvalwater uit gebouwen en de gebouwde omgeving te verwijderen en om hemelwater te verwerken. Daarmee wordt contact met vuilwater voorkomen en worden gezondheids- en overlastrisico's voor bewoners en gebruikers beperkt. De riolering vormt een omvangrijk systeem en het in stand houden ervan kost geld. Met het inzamelen en transporteren van vuilwater en (overtollig) hemelwater en grondwater dragen riolering, het (grond)watersysteem en de inrichting van de buitenruimte bij aan de leefbaarheid in de dorpen en steden. Wateroverlast, stank, milieuvervuiling en droogte worden hiermee zoveel mogelijk beperkt. Als **bijlage 5-1A en 5-1B** zijn de beheerplannen van respectievelijk de mechanische en de vrijverval riolering toegevoegd. Hiermee wordt zowel vanuit kwantitatief als vanuit kwalitatief oogpunt inzicht verkregen in de aanwezige voorzieningen.

De benodigde middelen voor de uitvoering van de gemeentelijke watertaken worden bijeengebracht door het (op grond van de Gemeentewet) opleggen van een rioolheffing door de gemeente aan inwoners en bedrijven. In **hoofdstuk 5** wordt de ontwikkeling van de rioolheffing bepaald om nu en in de toekomst kostendekkend te blijven.

1.3 Gemeentelijke watertaken

De gemeentelijke watertaken spelen een belangrijke rol binnen het stedelijk waterbeheer. Deze taken richten zich op huishoudelijk en bedrijfsmatig afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeentelijke watertaken raken aan verschillende andere gemeentelijke taken in het fysieke domein en aan de taken van het waterschap.

De gemeentelijke watertaken blijven ook onder de Omgevingswet onverkort van kracht. De gemeentelijke watertaken hebben inhoudelijk een sterke samenhang met de taken van het waterschap voor het zuiveren van stedelijk afvalwater en die van de waterbeheerder voor het regionale watersysteem (het waterschap of Rijkswaterstaat). De gemeentelijke watertaken zijn:

- de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de inzameling en de verwerking van afvloeiend hemelwater;
- het treffen van maatregelen in de openbare ruimte bij structurele problemen van de grondwaterstanden.

Naast de klassieke gemeentelijke watertaken noemt de Omgevingswet nog twee taken die in bijzondere gevallen toegedeeld zijn aan gemeenten, te weten: het beheer van watersystemen, in het geval dat de provincie dit specifiek aan de gemeente heeft toegedeeld. En de zuivering van stedelijk afvalwater, in het geval dat het waterschap en de gemeente dit om doelmatigheidsredenen zijn overeengekomen.

Een belangrijk principe van de Omgevingswet is dat elk bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden rekening houdt met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen en zijn taken en bevoegdheden zo nodig met deze andere bestuursorganen afstemt. Dit betekent concreet dat we het waterschap vroegtijdig betrekken in plannen en projecten en vice versa.

Er is een grote beleidsvrijheid voor met name de omgang met huishoudelijk afvalwater in het buitengebied en voor de omgang met overtollig hemelwater en grondwater. Om die reden leggen we in voorliggend plan vast op welke wijze we hier invulling aan geven, zodat het voor inwoners en bedrijven duidelijk is wat zij van de gemeente kunnen verwachten en waar hun eigen verantwoordelijkheden liggen.

In **bijlage 1-1** zijn de gemeentelijke watertaken, inclusief oppervlaktewater en drinkwater nader toegelicht.

Waterschap Vechtstromen is betrokken geweest bij het opstellen van dit Watertakenplan. Vanuit het waterschap was een vertegenwoordiging aanwezig bij het Open Huis met thema water op 14 februari 2024. Daarnaast is het waterschap betrokken geweest bij de totstandkoming van de overkoepelende Omgevingsvisie in 2024. Het concept Watertakenplan is op 7 oktober 2024 met een vertegenwoordiger van waterschap Vechtstromen besproken en input is verwerkt in voorliggend plan. Het waterschap is akkoord met voorliggend plan.

2 Wat willen we bereiken?

2.1 Visie watertakenplan Wierden

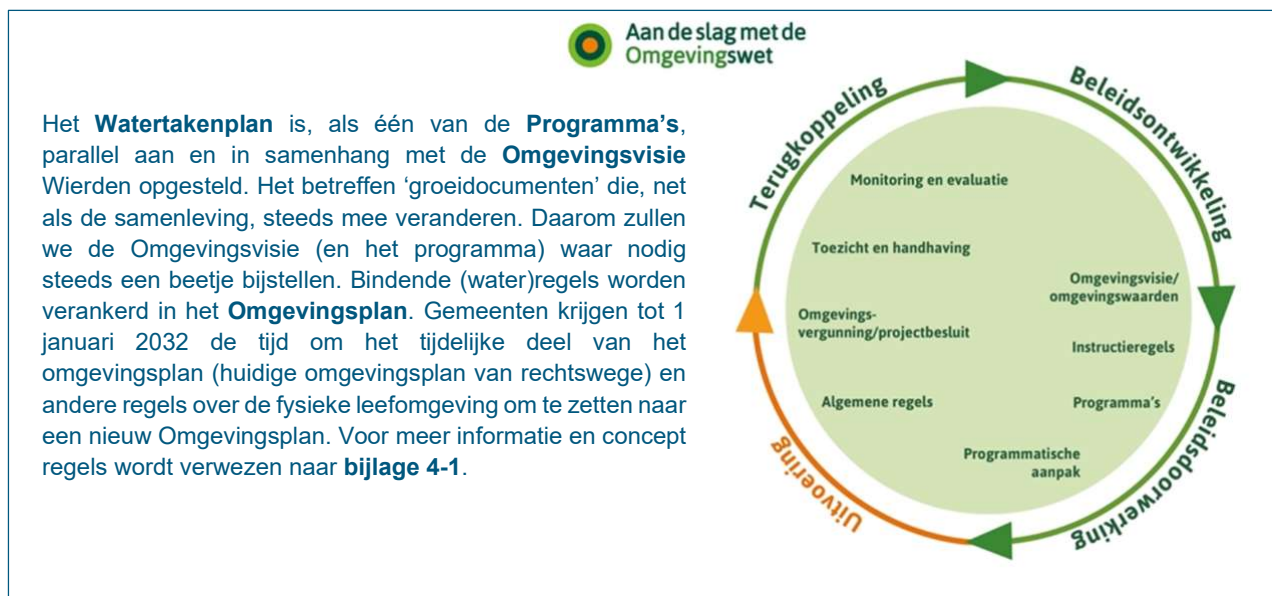
“Wierden wil samen met haar inwoners en andere belanghebbenden werken aan een veilige, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving en een toekomstbestendige waterketen.”

De gemeente Wierden is een **samenwerkende organisatie die in haar handelen bijdraagt aan een duurzame en klimaatbestendige toekomst**. Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen, waarbij nu reeds geanticipeerd wordt op (toekomstige) veranderingen. Dit kan de gemeente niet alleen; om dit te realiseren wordt samengewerkt met de (water)ketenpartners (o.a. Twents waternet, provincie Overijssel, Waterschap Vechtstromen en Vitens) en met bedrijven en inwoners van de gemeente.

De visie in het Watertakenplan sluit aan bij c.q. is een nadere uitwerking van de Omgevingsvisie Wierden, die op zijn beurt opgesteld is op basis van de Toekomstvisie Wierden 2030. Tevens is aansluiting gevonden bij het Programma Klimaatadaptatie (2022-2028).

2.1.1 Omgevingsvisie op hoofdlijnen

De omgevingsvisie is een document waarin de gemeente haar lange termijn doelen en ambities voor de leefomgeving beschrijft. Hierin staat bijvoorbeeld waar we in de toekomst huizen willen bouwen, welke plannen we hebben voor de economie, hoe we recreatie willen ontwikkelen, en hoe het landschap er in 2040 uit moet zien. De omgevingsvisie is geen gedetailleerd plan, maar een document dat de grote lijnen van het beleid aangeeft. Het helpt de gemeente om alle plannen op elkaar af te stemmen en samenhang te creëren.

Eerder hebben de gemeente en inwoners samen nagedacht over hoe de gemeente er in 2030 uit moet zien. Dit heeft geleid tot de Toekomstvisie, waarin veel onderwerpen staan die ook belangrijk zijn voor de omgevingsvisie. De omgevingsvisie gaat verder op de keuzes die in de Toekomstvisie zijn gemaakt: we willen als gemeente een grote stap maken rondom duurzaamheid, klimaat en biodiversiteit. Net als in de

Toekomstvisie zetten we sterke ambities neer om de groene en duurzame kwaliteiten tot in de haarvaten te brengen.

Speerpunten in deze Omgevingsvisie op hoofdlijnen die relevant zijn voor het Watertakenplan:

- **Gezondheid.** We streven naar een woonomgeving die prettig is om in te leven [...] en die groen en klimaatbestendig is.
- **Duurzaam en circulair.** We willen op termijn geen zware belasting leggen op onze leefomgeving en geen problemen doorschuiven naar volgende generaties. Daarom zetten we in onze visie in op een duurzame ontwikkeling. Dat komt in de visie terug in de manier waarop we onze woonomgeving inrichten, onze woningen bouwen, [...] het verduurzamen van bedrijven en bedrijventerreinen. Water en bodem zetten we als belangrijk uitgangspunt neer om zoveel mogelijk in te spelen op klimaatvragen van de toekomst.

In onze visie zijn we een 'gezonde' en veilige gemeente, waar iedereen gemakkelijk kan sporten, bewegen, spelen en recreëren in een prettige woonomgeving en zich daar veilig voelt. Ook leggen we extra groen en ruimte voor waterberging aan om klimaatbestendig te zijn in de toekomst. Groen draagt niet alleen bij aan klimaatadaptatie, maar ook aan de biodiversiteit, beleving, spelen, ontmoeten en bewegen.

We maken daartoe ruimtelijke keuzes die het beste passen bij ons bodem- en watersysteem, de kwaliteit van de natuur en de bereikbaarheid. De bodem en het watersysteem vormen daarbij een belangrijke uitgangspunt. Waar mogelijk kiezen we bij nieuwe ontwikkelingen voor locaties die vanuit water en bodem het meest geschikt zijn. Tegelijk kiezen we voor het maken van ruimte voor groen en water, zodat we op termijn bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering. Ook de bestaande woonomgeving willen we transformeren met meer groen, water en ruimte voor fietsers en wandelaars.

Water en bodem sturend als uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkelingen

Als gemeente Wierden kiezen we ervoor om het provinciale doel van water en bodem sturend nog sterker te maken. We bouwen alleen nog op plekken waar het watersysteem op termijn geen knelpunten geeft of waar we een goed en duurzaam watersysteem en groen kunnen realiseren.

Klimaatbestendige en waterrobuuste kernen, bedrijventerreinen en landelijk gebied

We willen een klimaatbestendige en waterrobuuste gemeente worden, waarbij groen zo veel mogelijk bijdraagt aan het opvangen van hittestress en het voorkomen van wateroverlast en droogte. Dit gaan we doen door de maatlat **gebouwde omgeving** toe te passen. Voor het water kiezen we voor acties in de volgende stappen: eerst benutten en besparen, dan vasthouden, bergen en infiltreren en pas daarna het afvoeren van water.

Onze **bedrijventerreinen** zijn klimaatbewust ingericht, met zonnepanelen of wateropvang op de daken en groene openbare ruimte. Op dit moment wordt al gewerkt aan het vergroenen van (verouderde) bedrijventerreinen. We vangen regenwater op en gebruiken dit in de bedrijven of voeren het af via het oppervlaktewater.

In het **landelijk gebied** versterken we het watersysteem voor vasthouden, bergen en besparen. Zo zorgen we dat we in 2050 weerbaar zijn voor zoetwatertekorten.

De doelen daarbij zijn:

- Bodem- en watersysteem als uitgangspunt voor ruimtelijke keuzes;
- Klimaatbestendige en waterrobuuste kernen;
- Klimaatbestendige en waterrobuuste bedrijventerreinen;
- Een waterrobuust landelijk gebied.

Deze doelen sluiten aan bij Global Goal 3, 11, 13 en 15, zie hoofdstuk 2.1.2.

2.1.2 Aansluiten bij Global Goals

Door de Verenigde Naties zijn de 17 Global Goals (duurzame ontwikkelingsdoelen) vastgesteld voor de periode tot 2030.

De 17 mondiale doelen raken direct aan maatschappelijke opgaven van de gemeenten zoals het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, kwaliteit van de leefomgeving, energie en klimaat en transparant, effectief en participatief bestuur.

De Global Goals bieden een uitstekend kader om de samenhang tussen bestaande uitdagingen zichtbaar te maken en de inzet voor verduurzaming te versterken. Gemeenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de Global Goals vanuit hun rol als beleidsmaker, investeerder, verbinder, facilitator en katalysator voor duurzaam gedrag bij burgers, bedrijven en instellingen.

De gemeente Wierden heeft de Global Goals omarmd en ook binnen de gemeentelijke watertaken is dit een belangrijk thema. Afgesproken is dat duurzaamheid een rode draad vormt bij alles wat we doen. Het maakt deel uit van al het beleid in Wierden.

De Global Goals die betrekking hebben op een gezonde, klimaatbestendige, waterrobuuste en uitnodigende woonomgeving zijn:

Goal 3 Goede gezondheid en welzijn,

Goal 11 Duurzame steden en gemeenschappen,

Goal 13 Klimaatactie (adaptieve maatregelen tegen wateroverlast, hitte, droogte en overstroming in stedelijk gebied)

Goal 15 Leven op het land

Figuur 2 De 17 Global Goals (Sustainable Development Goals)

2.1.3 Programma Klimaatadaptatie Wierden

Het Programma Klimaatadaptatie Wierden (2022-2028) heeft als subtitel: Op weg naar een klimaatbestendig en waterrobuust Wierden.

In het klimaatadaptatieprogramma heeft de gemeente Wierden vastgelegd wat verstaan wordt onder klimaatbestendig, te weten:

Een klimaatbestendig Wierden is voor belangrijke gemeenschappelijke functies bestand tegen toenemende weersextremen als gevolg van klimaatverandering. We creëren meer inzicht in de gevolgen en hoe we die het hoofd bieden, samen met alle belanghebbenden. Af en toe hinder of overlast, bijvoorbeeld door ondergelopen straten na een hoosbui, moeten we leren accepteren. We hebben er wel alles aan gedaan om de overlast tot een minimum te beperken.

Er zijn **vijf pijlers** gedefinieerd waarop de visie op een klimaatbestendig Wierden in 2050 steunt. We hebben een visie op het stedelijk (pijler 1 t/m 4) én op het landelijk gebied (pijler 5):

1. Gezond en groen wonen
2. Robuuste vitale infra en objecten
3. Ontwikkelingen klimaatbestendig
4. Betrokken en actieve mensen
5. Adaptief landelijk gebied

We hebben als gemeente het Programma Klimaatadaptief Wierden 2022-2028 opgesteld om ambities te verwezenlijken vanuit de 5 pijlers. Dit geeft ons richting en houvast om aan de slag te gaan met het klimaatbestendig maken van de gemeente Wierden richting 2050. Om de zes jaar worden de ambities en opgaven herijkt. Hierdoor kunnen we de nieuwe inzichten, die we op dit nieuwe beleidsterrein opdoen, steeds weer gebruiken om de ambities en opgaven aan te scherpen waar nodig.

1 GEZOND EN GROEN WONEN

- ✓ Ondervindt bebouwing geen schade bij hevige neerslag
- ✓ Ontstaan geen onveilige situaties bij hevige neerslag
- ✓ Blijft schade aan openbaar groen beperkt bij droogte
- ✓ Is in de woonkernen op openbare verblijfsplekken > 30% schaduw aanwezig tegen hittestress
- ✓ Is op loop- en fietsroutes > 40% schaduw aanwezig tegen hittestress
- ✓ Is kans op nachthitte in de woonkernen verlaagd bij hitte
- ✓ Blijft drinkwater gezond bij hitte
- ✓ Blijft zwembad gezond bij hitte
- ✓ Behoort hittestress bij kwetsbare groepen tot de verleden tijd

2 ROBUUSTE VITALE INFRA EN OBJECTEN

- ✓ Blijven de hoofdontsluitingswegen toegankelijk bij hevige neerslag
- ✓ Blijven nooddiensten bereikbaar bij hevige neerslag
- ✓ Zijn overige wegen binnen een uur weer toegankelijk voor calamiteitenverkeer bij hevige neerslag
- ✓ Zijn er alternatieve routes beschikbaar voor calamiteitenverkeer voor de wegen met volgelopen tunnels bij hevige neerslag
- ✓ Ondervinden vitale en kwetsbare functies geen schade of uitval bij hevige neerslag

3 ONTWIKKELINGEN KLIMAATBESTENDIG

- ✓ Wordt een "basisveiligheidsniveau" gehanteerd om nieuwbouw en herinrichtingen alleen nog maar klimaatbestendig te realiseren. In de richtlijnen staan opgenomen:
 - ✓ De ambities uit pijler 1: 'Gezond en groen wonen'
 - ✓ De ambities uit pijler 2: 'Robuuste vitale infra en objecten'
- ✓ Werken we regionaal samen op dit thema
- ✓ Totdat het "basisveiligheidsniveau" er is benutten we meekoppelkansen maximaal

4 BETROKKEN EN ACTIEVE MENSEN

- ✓ Zijn mensen zich bewust van de effecten van wateroverlast, hitte en droogte op hun leefomgeving
- ✓ Hebben mensen kennis van welke maatregelen zij zelf kunnen nemen om risico's op wateroverlast, hittestress en droogte tegen te kunnen gaan
- ✓ Zijn mensen in staat om hun eigen perceel klimaatbestendig in te richten, en doen ze dat ook

5 ADAPTIEF LANDELIJK GEBIED

- ✓ Blijft schade aan landbouwgewassen en natuur beperkt bij wateroverlast en droogte
- ✓ Blijft schade door bosbranden voor mens en natuur beperkt bij droogte
- ✓ Is biodiversiteit toegenomen en de weerbaarheid van flora en fauna aanzienlijk versterkt bij droogte
- ✓ Blijft open water en grondwater van voldoende kwaliteit bij droogte en hitte
- ✓ Blijft voldoende drinkwater beschikbaar voor inwoners bij droogte
- ✓ Vindt mens en dier verkoeling in (open) landelijk gebied bij hitte

De volgende **opgaven** zijn gedefinieerd in het Programma Klimaatadaptatie Wierden (2022-2028):

1. Gezond en groen wonen: terugdringen van risico op wateroverlast in stedelijk gebied. Het vasthouden, bergen (daar waar het valt) en afvoeren (naar daar waar het kan staan) van overtollig regenwater in bestaand stedelijk gebied. Verminderen bestaande verharding en meer groen/schaduw in de openbare ruimte;
2. Robuuste vitale infra en objecten: realiseren robuust netwerk van hoofdontsluitingswegen t.b.v. de toegankelijkheid voor calamiteitenverkeer;
3. Ontwikkelingen klimaatbestendig: opstellen van beleidskaders voor klimaatadaptieve nieuwbouw en herinrichting op openbaar en particulier terrein;
4. Betrokken en actieve mensen: versterken van de communicatie en het vergroten van de bewustwording over de gevolgen van klimaatverandering bij bewoners, scholen en bedrijven. Stimuleren van bewoners, scholen en bedrijven om eigen woning of perceel klimaatbestendig te maken en de biodiversiteit te versterken;
5. Adaptief landelijk gebied: verminderen van droogteschade aan bestaande natuur- en landgebruiksfuncties gedurende droge zomers.

2.1.4 Aansluiting bij visie Twents waternet

Het Twents waternet (Twn) is een professioneel netwerk van 14 Twentse gemeenten, provincie Overijssel, Vitens en waterschap Vechtstromen.

Water werkt van oudsher als een magneet op mensen: het is onze eerste levensbehoefte, zorgt voor bedrijvigheid en bevordert welzijn, ontspanning en de volksgezondheid. Waterbeheer is daarom van waarde voor de gehele maatschappij. Water verbindt, of het nu gaat om natuur, milieu, landbouw, wonen, economie, recreatie, cultuurhistorie of veiligheid. We zien dat investeringen in de (afval)waterketen steeds vaker een vliegwiel vormen voor integrale gebiedsontwikkeling en bijdragen aan een duurzame leefomgeving.

Twents waternet laat zich, onder het motto "Twents water verbindt, van waterwinst naar waterbewustzijn" de komende jaren leiden door de volgende **visie**:

Om de regio Twente aantrekkelijk te houden, staat een veilige en klimaatbestendige inrichting van de openbare en particuliere leefomgeving centraal. Dat geldt niet alleen voor de bebouwde kommen van de steden, maar evenzeer voor de buitengebieden van Twente. Twentse gemeenten en het waterschap werken samen om dit te bereiken. Naast het delen van kennis en het treffen van fysieke maatregelen, zetten we daarbij in op het vergroten van het waterbewustzijn van de Twentse samenleving en bij beleidsmakers. We laten ons hierbij leiden door vier beleidsambities: bescherming, beleving, bewustwording en bundeling.

Dit is vertaald naar de volgende beleidsambities:

- bescherming (tegen water, droogte & hitte);
- beleving (o.a. aan het herstellen van beken in bebouwd gebied, bij inbreidingen wordt water- en groenopgave versterkt);
- bewustwording (een sterker waterbewustzijn draagt bij aan een gedragen waterbeleid wat moet leiden tot een leefomgeving die ingericht is op de gevolgen van de klimaatverandering);
- bundeling (samen met andere stakeholders de krachten bundelen om de wateropgaven het hoofd te bieden).

Beleidsambities

Om de visie te concretiseren, heeft Twents waternet voor de periode 2018-2028 vier beleidsambities opgesteld.

De drie K's (kosten verlagen, kwaliteit verhogen en kwetsbaarheid verminderen) uit het verleden blijven onverminderd van kracht en worden verbreed met de vier Bs: bescherming, beleving, bewustwording en bundeling.

2.2 Procedure en planning

Voor een korte beschrijving wat we de afgelopen jaren gedaan hebben en waar we nu staan, wordt verwezen naar **bijlage 2-3**. Dit was het startpunt voor het opstellen van het Watertakenplan.

We hebben onze **waterpartners** en inwoners vroegtijdig betrokken bij de totstandkoming van het Watertakenplan.

Op 14 februari 2024 is de gemeenteraad tijdens een Open huis bijgepraat over ‘water’ en de gemeentelijke watertaken. Naast een interne gemeentelijke presentatie, hebben **waterschap Vechtstromen** en **Vitens** de raad bijgepraat over actuele waterthema’s en problematiek. Ook **agrarische ondernemers** en de **provincie** waren aanwezig tijdens deze avond om een toelichting te geven en vragen te beantwoorden.

In maart 2024 is een online enquête uitgezet over onder andere (het ervaren van) wateroverlast en de mate waarin **inwoners** bereid zijn daar zelf iets aan te doen. Een samenvatting van de enquête, alsmede de resultaten van de in dit kader relevante vragen, is opgenomen als **bijlage 2-4**.

Op 2 mei 2024 heeft de **informatiemarkt** ‘Groen’ plaatsgevonden in het kader van de Twentse Waterweken 2024: *“Door deze informatiemarkt te organiseren, streven we er naar om bij **inwoners** een belang te creëren rondom vergroening en verduurzaming, en tegelijkertijd concrete ondersteuning te bieden aan inwoners om actief bij te dragen aan een groenere en duurzamere toekomst”*.

Aanleiding:

Vanuit het Twents Waternet worden elk voorjaar de Twentse Waterweken georganiseerd. Alle Twentse gemeenten nemen deel. De achterliggende thema’s van de Twentse Waterweken zijn de thema’s uit het DPRA: wateroverlast, droogte, hitte en overstroming. Ook het thema biodiversiteit speelt een rol. Door heel Twente worden tijdens de Twentse Waterweken (29 april t/m 12 mei) op allerlei locaties in Twente leuke activiteiten georganiseerd voor jong en oud met deze thema’s als basis en ‘water’ als overkoepelend woord. De informatie ‘groen’ markt is één van de activiteiten die we lokaal voor onze inwoners organiseren. We zien daar duurzaamheid als (koppel)kans en nemen we ook mee.

Doelstelling:

Het doel van de groenmarkt is om bewustwording bij inwoners te creëren met betrekking tot klimaatadaptatie & duurzaamheid. We bieden inwoners op 2 mei a.s. een centrale plek waar zij terecht kunnen met vragen en informatie over vergroening en verduurzaming. Tijdens de Groenmarkt geven wij inwoners praktische informatie en tools, zodat zij hun lokale leefomgeving groener en duurzamer kunnen maken.

Programma:

We creëren een markt door verschillende stands met onderwerpen, zoals klimaatadaptatieve maatregelen (subsidies), promoten NK Tegelwippen, plantjesactie inwoners, geveltuintjes actie, duurzaamheidsmogelijkheden (subsidies), energiebesparingsmogelijkheden te plaatsen. Daarnaast organiseren we activiteiten zoals snelle tuinschets en plaatsen we een marktkraam met plantjes (actie voor inwoners / NK Tegelwippen).

We hebben er voor gekozen om het **participatietraject** van dit Watertakenplan samen op te laten lopen met de participatie in het kader van de Omgevingsvisie. Een omgevingsvisie gaat in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed.

In het kader van de participatie is in mei en juni 2024 een viertal **gebiedsbijeenkomsten** georganiseerd in de vorm van bewonersavonden.

Waterschap Vechtstromen en Vitens zijn betrokken bij het proces door hen mee te laten praten en lezen bij het opstellen van dit groeidocument. De input van de waterpartners is gebruikt om het ontwerpplan op te stellen.

Open

De gemeenteraad is geïnformeerd over de uitkomsten van het plan- en participatieproces. Tijdens een raadsinformatieavond op 4 september 2024 zijn de strategie en beleidskeuzen ter oordeelsvorming gepresenteerd. Het formele bestuurlijke proces van het Watertakenplan is voorzien in de eerste maanden van 2025. Daarbij worden de concrete plannen (uitvoeringsprogramma) ten aanzien van de gemeentelijke watertaken en de verwachte ontwikkeling van de kostendekkende rioolheffing nader toegelicht en bestuurlijk besproken met als doel een formele vaststelling in april 2025.

Een exemplaar van het definitieve (vastgestelde) plan wordt naar de provincie, waterschap en Vitens verzonden. Het Watertakenplan wordt tevens via de reguliere weg ter inzage gelegd.

3 Beleid gemeentelijke watertaken

In dit hoofdstuk wordt het beleid van de gemeente Wierden ten aanzien van de afvalwater-, hemelwater- en grondwaterzorgplicht beschreven. Daarbij is rekening gehouden met 'Water en bodem sturend'; het nieuwe motto voor alles wat met ruimtelijke inrichting te maken heeft.

Wierden werkt ten aanzien van het Taakveld water en riolering volgens de landelijke gebruikelijke methodiek, waarbij de volgende kernwaarden worden gehanteerd:

- 1: doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater
- 2: doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater
- 3: doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt
- 4: voorkomen van vuiluitworp naar bodem, grond- en oppervlaktewater
- 5: minimale overlast voor de omgeving
- 6: effectief rioleringsbeheer
- 7: invulling geven aan de grondwaterzorgplicht
- 8: informeren en betrekken van inwoners en bedrijven

De visie en kernwaarden en de relatie met de beleidsambities uit de visie Twents waternet zijn beschreven in **bijlage 3-1**.

Voor een nadere toelichting en specificatie wordt verwezen naar **bijlage 1-1**. In **bijlage 3-2** zijn de kernwaarden van de watertaken voor Wierden uitgewerkt in functionele eisen, concrete maatstaven en meetmethoden. We borduren voort op de huidige werkwijze en uitgangspunten.

In hoofdstuk 3.4 wordt aangegeven hoe Wierden invulling geeft aan haar informele **drinkwaterzorgtaak** en hoe zij in positieve zin bijdraagt aan de (oppervlakte)**waterkwaliteit**.

3.1 Afvalwatertaak

Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen. Voor de **afvalwatertaak** betreft het een doelmatige inzameling en transport van het stedelijke afvalwater (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, eventueel gemengd met hemelwater en/of grondwater), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen (Omgevingswet, artikel 2.16 lid 2). In het buitengebied is aansluiting op het openbaar (druk)riool niet altijd doelmatig en bestaat de mogelijkheid om een alternatieve voorziening toe te passen, zoals een individuele behandeling van afvalwater (IBA). Alle kosten die gelieerd zijn aan de aansluiting en/of alternatieve voorziening zijn voor de initiatiefnemer. Een alternatieve voorziening dient eenzelfde graad van milieubescherming te hebben als een zuivering technisch werk (aan te tonen door initiatiefnemer).³ De gemeente Wierden wil ruimte bieden voor initiatieven met nieuwe sanitatie indien dit bijdraagt aan de Global Goals en niet conflicteert met de ligging van een deel van de gemeente in drinkwaterwingebieden van Vitens.

Indien een alternatieve voorziening wordt toegepast én het een *oppervlaktewater lozende voorzieningen* betreft, is het waterschap bevoegd gezag. Het waterschap heeft haar regels vastgelegd in Waterschapverordening waterschap Vechtstromen, artikel 3.19.

Voor *bodemlozende voorzieningen* is de gemeente Wierden bevoegd gezag. Deze voorzieningen zijn in eigendom van de particulier, waar ook de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud ligt. De vigerende regels zijn opgenomen in het (tijdelijke) Omgevingsplan gemeente Wierden, sub paragraaf 22.3.8.3 ([Link naar Omgevingsplan](#)). In **bijlage 4-1** zijn mogelijke waterregels (denkrichtingen) opgenomen die te zijner tijd in het omgevingsplan verankerd kunnen worden.

³ Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar *bijlage 1-1: Inzameling en transport stedelijk afvalwater*

Op het moment dat de bestaande infrastructuur in het *buitengebied* aan het einde van de technische levensduur is, zal de gemeente in overleg met het waterschap een nieuwe afweging maken over het invullen van de zorgplicht voor afvalwater in het buitengebied.

Voor *bedrijfsafvalwater* geldt dat de gemeente afvalwater dat qua biologische afbreekbaarheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afvalwater inzamelt. Ook ander bedrijfsafvalwater dat niet lokaal kan worden teruggebracht in het milieu wordt ingezameld, tenzij dit ten koste gaat van het doelmatig functioneren van de vuilwaterriolering of de rioolwaterzuivering. In dat geval weigert de gemeente nieuwe aansluitingen van bedrijven en/ of beëindigt zij bestaande aansluitingen.

Ten aanzien van de afvalwatertaak komen de Omgevingsvisie en de 4 B's uit Visie Twents waternet samen in de zes kernwaarden (zie **bijlage 3-1 en 3-2**):

- Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater (1)
- Doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt (3)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

3.2 Hemelwatertaak

De gemeente is verantwoordelijk voor inzameling van afstromend hemelwater van percelen waarvan de eigenaren niet zelf kunnen voorzien in het vasthouden, bergen (op of in de bodem) en/ of de afvoer daarvan naar oppervlaktewater (Omgevingswet, artikel 2.16 lid 1a-1).

Gemeente Wierden streeft naar een klimaatbestendige en waterrobuuste leefomgeving in 2050, conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). DPRA is een Nederlands programma dat zich richt op het uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust maken van steden en dorpen.

Uitgangspunt is samenwerking tussen overheden, bedrijven en burgers. Het plan omvat maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken op het gebied van overstromingen, wateroverlast, hitte en droogte.

In het *buitengebied* moeten perceeleigenaren hemelwater doelmatig verwerken, dat geldt zowel voor de bestaande situatie als bij nieuwbouw.

In de *kernen* is bij vergunningplichtige *nieuwbouw en inbreidingen* het uitgangspunt hemelwater binnen de perceelgrens te benutten, bergen en/ of te infiltreren, gescheiden aan te leveren, naar oppervlaktewater af te voeren en/of binnen het plangebied te bergen: de gemeente accepteert geen afwenteling van hemelwater bij bouwinitiatieven.

We hanteren hiervoor in landelijk en stedelijk gebied de Landelijke Maatlat ten aanzien van wateroverlast (zie [link](#)⁴ en **bijlage 3-4**).

Hemelwater wordt gescheiden van afvalwater en zoveel mogelijk op eigen terrein benut en/of geïnfiltreerd. Indien dit niet mogelijk is, wordt het afgevoerd naar infiltratievoorzieningen of oppervlaktewater (conform de trits 'benutten en besparen, vasthouden en infiltreren, bergen, afvoeren).

In volgorde van voorkeur, combinaties zijn mogelijk:

1. Buizenstelsel voor droogweerafvoer, hemelwater benutten en/ of infiltreren op eigen grond en/ of afvoeren en opvangen via openbaar terrein (goten, greppels, wadi's). Bij afkoppelen bij voorkeur het hemelwater zichtbaar afvoeren.
2. Gescheiden systeem met centrale infiltratie;
3. Verbeterd gescheiden systeem met afvoer van 1 mm (= 0,1 poc) regen via droogweerafvoer;
4. Gemengd stelsel (in incidentele gevallen bij kleine inbreidingen).

⁴ Maatlat groene klimaatadaptatie gebouwde omgeving - Klimaatadaptatie:
<https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/maatlat-groene-klimaatadaptatie-gebouwde-omgeving/>

Hemelwaterberging bij nieuwbouw

Bij nieuwbouw (ook vervangende bouw) wordt altijd gescheiden gerioleerd. De perceeleigenaar/ ontwikkelaar is verantwoordelijk voor de infiltratie of berging van hemelwater op eigen perceel (en/ of binnen de ontwikkellocatie). Bij ruimtelijke ontwikkeling dient rekening gehouden te worden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Bij deze zogeheten 'weging van het waterbelang' (voorheen Watertoets) moet de waterbeheerder betrokken worden bij het inschatten van de gevolgen voor het watersysteem.

Met het oog op klimaatverandering bedraagt de minimale bergingseis 55 mm bij nieuwbouw en/ of vervangende bouw. Indien dit in de praktijk niet mogelijk blijkt te zijn, kan de gemeente (gedeeltelijk) ontheffing verlenen. De waterberging wordt in zo'n geval elders geregeld en de kosten hiervan komen ten laste van de perceeleigenaar/ ontwikkelaar. Het is belangrijk om de gemeente en het waterschap vroegtijdig in de planvorming te betrekken.

Wateroverlast

Wat is acceptabel? Onder normale omstandigheden kunnen gemengde riolen en regenwaterriolen het hemelwater inzamelen, bergen en afvoeren. Bij hevige neerslag is de capaciteit onvoldoende om al het water te verwerken, dan kan er water op straat blijven staan. Afhankelijk van de omvang, de diepte van plassen/ waterschijf en de duur van 'water-op-straat', is er sprake van hinder of overlast.

Hinder moet soms geaccepteerd worden, zeker met het oog op klimaatverandering zal het vaker voor kunnen komen dat water-op-straat optreedt. De gemeente wil niet-acceptabele situaties zoveel mogelijk voorkomen; gezien de klimaatverandering is het nu zaak om hierop te anticiperen middels het treffen van klimaatadaptieve maatregelen. Aangezien de rioolvervangingscyclus lang is, dient deze benadering in iedere ingreep in de openbare ruimte meegenomen te worden. Hiervoor treft zij maatregelen waar deze tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten mogelijk zijn. Er kunnen altijd extreme buien vallen waarbij sprake is van overmacht.

De gemeente Wierden spreekt van (regen- en/of afval) **wateroverlast** indien:

- afvalwater (als gevolg van een storing of calamiteit) op straat staat en/of huizen of gebouwen instroomt;
- afvalwater afkomstig uit een gemengd rioelstelsel langer dan **4 uur** op straat staat dit stinkt en/ of er toiletpapier en andere visueel waar te nemen verontreinigingen in aanwezig zijn (risico voor de volksgezondheid);
- water via de straat huizen en/ of gebouwen instroomt;
- afvalwater overloopt uit toiletten op begane grond niveau (retourstroom);
- water verkeersaders en doorgaande (ontsluitings)wegen gedurende meer dan 2 uur blokkeert;
- water langer dan **4 uur** hinder oplevert voor het verkeer (gemotoriseerd, fietsers en voetgangers);
- (afval)water langer dan **4 uur** in een tuin staat en dit water afkomstig is uit het rioleringsstelsel.

Naast **overlast** kan er sprake zijn van **waterhinder**. Voorbeelden van hinder zijn: water tussen de trottoirbanden (dat slechts in beperkte mate stinkt en/of geen of in beperkte mate verontreinigingen achterlaat), ondergelopen achterpaden of tuinen. Dit kan overlast worden wanneer de hinder meerdere uren aanhoudt en/of frequent optreedt.

Uit reacties van bewoners van de gemeente blijkt dat water op straat (waterhinder) wordt ervaren als vervelend, maar niet problematisch zolang het niet tot schade leidt.

Figuur 3 Hevige regenval in de omgeving Marktstraat Wierden (2021)

De gemeente heeft de ambitie om wateroverlast nu en in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen. Hiervoor worden in bestaand stedelijk gebied autonome en wijkgerichte maatregelen getroffen, mits deze doelmatig zijn.

Dit sluit aan bij het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie met het doel om in 2050 gezamenlijk een robuuste en klimaatadaptieve inrichting gerealiseerd te hebben. Daarnaast wordt hiermee bij nieuwbouw invulling gegeven aan **'Water en bodem sturend'** en de **Landelijke Maatlat**, onderdeel Wateroverlast ([link⁵](#)).

Wierden streeft waterbestendig bouwen na, onder andere door advies te geven over het te hanteren vloerpeilen van nieuwe panden. Door in de initiatieffase aandacht te besteden aan klimaatbestendigheid, kunnen ingrijpende en dure herstelmaatregelen in de toekomst voorkomen worden. Deze regels worden verankerd in het Omgevingsplan.

Ten aanzien van de hemelwatertaak komen de Omgevingsvisie, Programma Klimaatadaptatie en de 4 B's uit Visie Twents waternet samen in de vijf kernwaarden (zie **bijlage 3-1 en 3-2**):

- Doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater (2)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Toename extreme neerslag in Nederland

Het aantal dagen met extreme neerslag in Nederland is de afgelopen zeventig jaar met 85 procent gestegen. Ook valt er steeds meer neerslag. De jaarlijkse hoeveelheid is sinds 1910 toegenomen met 26%. Dat staat in twee nieuwe overzichten in het Compendium voor de leefomgeving (CLO) ⁽¹⁾.

Het opvallendst is de toename van de dagen waarop ergens in Nederland meer dan 50 millimeter regen valt. Dat aantal dagen is sinds 1951 toegenomen met 85%. Maar ook het aantal dagen met meer dan 20 millimeter neerslag is sterk toegenomen, met 80%.

Het KNMI maakt klimaatscenario's voor een mogelijk toekomstig klimaat voor Nederland. Op 9 oktober 2023 zijn de KNMI'23-klimaatscenario's gepubliceerd, deze vervangen de KNMI'14-klimaatscenario's.

KNMI'23-klimaatscenario's voor Nederland samengevat

Versnelling van de zeespiegelstijging

Toename van de gemiddelde temperatuur en van hitte

Meer zon

Toename van droogtes

Nattere winters

Toename van extreme zomerbuien

Mogelijk sterkere windstoten en valwinden bij buien

Weinig verandering in windsnelheid en windrichting

⁽¹⁾ = Het Compendium voor de Leefomgeving is een website met feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte in Nederland. Het is een uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Wageningen University & Research (WUR).

⁵ Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving - Klimaatadaptatie:
<https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/maatlat-groene-klimaatadaptieve-gebouwde-omgeving/>

3.3 Grondwatertaak

De grondwatertaak houdt in dat de gemeente maatregelen moet treffen in openbaar gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is. De gemeentelijke grondwatertaak geldt alleen voor maatregelen die niet tot de verantwoordelijkheid van een particulier, het waterschap of de provincie behoren (Omgevingswet, artikel 2.16 lid 1a-2).

De grondwatertaak betekent overigens niet dat de gemeente voor een bepaalde grondwaterstand zorgt. Grondwaterstanden fluctueren immers van nature. In een natte winter staat de grondwaterstand hoger dan in een droge zomer. Een belangrijk aspect om de grondwatertaak te concretiseren is door invulling te geven aan 'structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand'.

In paragraaf 3.3.1 is invulling gegeven aan de grondwatertaak rond hoge grondwaterstanden (grondwateroverlast). Te lage grondwaterstanden kunnen leiden tot verdroging. In paragraaf 3.3.2 wordt hierop ingegaan.

3.3.1 Invulling grondwatertaak

De aanpak van grondwaterproblemen is maatwerk. Grondwaterproblemen kennen vaak meerdere oorzaken en oplossingen die sterk gevals- en gebiedsafhankelijk zijn. Bovendien hebben particulieren, gemeenten, waterschappen en provincies ieder hun eigen verantwoordelijkheden bij het voorkomen en oplossen van problemen met grondwater. Het is daarom niet eenvoudig om te spreken over algemene maatregelen om grondwaterproblemen tegen te gaan.

De gemeentelijke grondwatertaak betreft: het in openbaar gemeentelijk gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.

Afbakening

Om de noodzaak te bepalen voor het treffen van maatregelen moet een aantal kaders worden vastgesteld. Hiervoor is antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Wat zijn nadelige gevolgen?
- Wat wordt verstaan onder structureel nadelige gevolgen?
- Wanneer zijn maatregelen doelmatig?
- Wie is waarvoor verantwoordelijk?

Nadelige gevolgen

Er wordt uitgegaan van nadelige gevolgen voor de bestemming als de grondwaterstand leidt tot één of meerdere van onderstaande situaties:

- Schade aan gebouwen, infrastructuur of groen;
- Beperking van het woongenot;
- En/ of het niet meer mogelijk zijn van de primaire functie (bijvoorbeeld: als een speelterrein zo drassig is dat er niet meer gespeeld kan worden).

Voorbeelden van structurele nadelige gevolgen bij woningen: optrekkend vocht door de muren in woonkamers met als gevolg schimmels op de muren, te hoge luchtvochtigheid in de woonkamer door grondwater et cetera. Daarnaast is ook aantasting van de houten begane grondvloer als gevolg van een natte kruipruimte een structureel nadelig gevolg. Enkel een natte kruipruimte wordt niet als een nadelig gevolg gezien.

Structureel nadelige gevolgen

De nadelige gevolgen van de grondwaterstand zijn structureel als de nadelige gevolgen:

- Wederkerend zijn (tenminste jaarlijks);
- Niet tijdelijk zijn (tenminste 3 jaar);
- Waarschijnlijk zullen aanhouden;
- En veroorzaakt zijn door structureel te hoge grondwaterstanden

Er is sprake van een structureel te hoge grondwaterstand als de grondwaterstand in de straten:

- ten minste 3 jaar,
- voor meer dan 10% van de tijd (ofwel 36 dagen per jaar),
- hoger is dan de streefwaarde van 0,7 m beneden maaiveld.

Om te bepalen of een grondwaterstand in 10% van de tijd hoger is dan 0,7 m beneden maaiveld wordt gebruik gemaakt van de Representatieve Hoge Grondwaterstand (RHG). De RHG is de 90 percentielwaarde van een reeks aan gemeten grondwaterstanden. Dat wil zeggen dat 10% van de metingen een hogere waarde heeft dan de RHG.

Doelmatigheid

Maatregelen worden als doelmatig gedefinieerd als:

- Deze effectief zijn (met de maatregelen worden de problemen voorkomen of aanzienlijk beperkt),
- én deze efficiënt zijn (geen alternatieven op de probleemlocatie die goedkoper of effectiever zijn),
- én de kosten van de maatregelen in verhouding staan tot de nadelige gevolgen.

Er dient dus een structureel grondwaterprobleem te zijn, dat tegen acceptabele kosten kan worden bestreden met maatregelen in de openbare ruimte. De gemeente neemt in beginsel alleen maatregelen als deze in combinatie met andere projecten kunnen worden uitgevoerd (effectgericht werken).

Verantwoordelijkheden

In de Omgevingswet zijn de taken en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheden als volgt verdeeld:

- De perceel eigenaar is verantwoordelijk voor de ontwatering van zijn terrein en de bouwkundige staat van de gebouwen, inclusief kelders. Het uitvoeren van bouwtechnische en/of waterhuishoudkundige maatregelen om overlast door grondwater tegen te gaan is een taak van de perceel eigenaar.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de ontwatering van openbaar terrein.
- De gemeente draagt zorg voor de eventuele aanleg en onderhoud van de benodigde verzamel- en transportleidingen in de openbare ruimte en de aansluitpunten voor de aan- of afvoer van het particulier terrein.
- Het waterschap is verantwoordelijk voor de aan- en afvoer van water via leggerwatergangen. Zij heeft een afgeleide rol in het beheer van het ondiepe grondwater omdat zij via de streefpeilen in de watergangen de grondwaterstand in de nabije omgeving beïnvloedt.
- De provincie is verantwoordelijk voor vergunningen voor grondwateronttrekking en infiltratie met het doel dit weer te onttrekken. Dit betreft alleen de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening, de industriële grondwateronttrekkingen groter dan 150.000 m³ per jaar en koude- en warmteopslag. Overige grondwateronttrekkingen vallen onder verantwoordelijkheid van de waterschappen.

Gemeente heeft de regie in bebouwd gebied

Geen enkele instantie is alleen verantwoordelijk en dus aansprakelijk voor de grondwaterstand. Bij structurele/wederkerende klachten in een wijk over de grondwaterstand maakt de gemeente een analyse van oorzaken, gevolgen en mogelijke maatregelen. De maatregelen bepaalt zij zo veel mogelijk in samenspraak met alle betrokken partijen. Maatregelen voor transport van overtollig grondwater in openbaar gebied komen voor rekening van de gemeente en kan zij bekostigen uit de rioolheffing. Bron: Stichting RIONED

Toelichting grondwater in kelders en kruipruimtes

Water in kelders ontstaat door een niet waterdichte constructie. De eigenaar van de kelder is verantwoordelijk voor de bouwtechnische staat van de kelder. Dit betekent dat de gemeente geen maatregelen neemt specifiek om water in kelders te voorkomen.

Water in kruipruimtes kan het gevolg zijn van (te) hoge grondwaterstanden, maar kan ook het gevolg zijn van (te) diepe kruipruimtes. De gemeente neemt mogelijk wel maatregelen tegen water in kruipruimtes indien sprake is van nadelige gevolgen in de woning, er sprake is van een structureel te hoge grondwaterstand en de kruipruimte niet dieper is dan 0,9 m – vloerpeil.

De volgende vier aspecten staan centraal bij de invulling van de grondwatertaak (zie ook **bijlage 3-2**):

1. Voorkomen van grondwateroverlast;
2. Beperken van grondwateroverlast;
3. Informeren van inwoners en bedrijven;
4. Kennisontwikkeling.

Onderstaand zijn deze aspecten nader uitgewerkt.

1. Voorkomen van grondwateroverlast

Ter voorkoming van grondwateroverlast streeft de gemeente naar het volgende: bij nieuwe ontwikkelingen, nieuwe aan de grond gegeven functies of herontwikkeling en verandering van de aan de grond gegeven functies wordt (los van het Bouwbesluit) voldaan aan de streefwaarden voor de ontwateringsdiepten uit onderstaande tabel. Bij een structureel geringere ontwateringsdiepte dan deze streefwaarden kan overlast/schade ontstaan. De ontwateringsdiepte is het verschil in hoogte tussen het maaiveld en de maximaal optredende grondwaterstand.

Tabel 1 Streefwaarden ontwateringsdiepten (Representatieve Hoge Grondwaterstanden) in relatie tot gebruik

Type	Ontwateringsdiepte RHG-waarden
Woningen met kruipruimte	0,7 m beneden maaiveld = 0,9 m onder vloerpeil
Woningen zonder kruipruimte	0,3 m beneden maaiveld = 0,5 m onder vloerpeil
Tuinen en openbare groenvoorzieningen	0,5 m beneden maaiveld
Wegen en leidingstroken	0,7 m beneden kruin weg

Indien niet aan de ontwateringsdiepte wordt voldaan heeft de gemeente de volgende voorkeursvolgorde voor maatregelen: 1. ophogen bouwgrond, 2. aanbrengen extra open water, 3. drainage met nieuw te graven open waterlopen.

2. Beperken van grondwateroverlast

In het bestaande bebouwde gebied zijn dezelfde streefwaarden voor de hoogst gewenste grondwaterstand van toepassing als bij nieuwbouw (zie tabel 1). Indien alle criteria voor structurele nadelige gevolgen van toepassing zijn gaat de gemeente een onderzoek uitvoeren naar de oorzaken, gevolgen en mogelijke maatregelen. Dit geldt ook als de structurele problemen zich op particulier terrein voordoen, maar deze met doelmatige maatregelen op openbaar gemeentelijk gebied verholpen kunnen worden. Maatregelen kunnen inhouden dat de gemeente in sommige gebieden zorgt voor het inzamelen en verwerken van grondwater dat door particulieren wordt aangeboden, zoals het afvoeren van drainagewater. Maar in alle gevallen blijven perceel eigenaren verantwoordelijk voor het grondwater en maatregelen op het eigen perceel.

Bij het beperken van grondwateroverlast neemt de gemeente een reactieve houding aan. Indien grondwateroverlast voorkomt omdat bij een nieuwbouwsituatie (na 1992, inwerkingtreding van het

Bouwbesluit) niet met de streefwaarden voor ontwateringsdiepten is gewerkt, is de gemeente zeer terughoudend in haar betrokkenheid bij de grondwateroverlast.

In principe wordt drainagewater dat geloosd wordt door particulieren/bedrijven, dan wel afkomstig is van het gemeentelijk drainagestelsel, aangesloten op het regenwaterriool, IT-riool of geloosd op oppervlaktewater. Aansluiting van drainage op het gemengde riool is enkel toegestaan indien er geen andere doelmatige manier van lozing mogelijk is. Particulieren en bedrijven dienen dit aan te tonen en vooraf toestemming te verkrijgen van de gemeente.

3. Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven

De gemeente informeert haar inwoners over de watertaken en particuliere verantwoordelijkheden. Informatieverstrekking vindt plaats via de website van de gemeente en Twents waternet.

4. Kennisontwikkeling

De gemeente heeft al geruime tijd een vrij uitgebreid netwerk van circa 50 peilbuizen in de kernen Wierden (vanaf 2002) en Enter (vanaf 1992). Uit de metingen is een overzicht ontstaan van de variatie van de grondwaterstanden in de tijd en in de hoogst voorkomende grondwaterstanden. De gemeente heeft de grondwaterstandmetingen digitaal ontsloten en beschikbaar gesteld voor haar inwoners en andere gebruikers via Twents Waternet.

Meldingen

Gemeente Wierden heeft voor het stedelijk gebied een grondwatermeetnet. Uit de (langjarige) metingen blijkt dat de Representatieve Hoge Grondwaterstanden binnen de bebouwde kom over het algemeen dieper zitten dan 1,0 m -mv. Lokaal komen gebieden voor met hogere grondwaterstanden zoals in Wierden Oost en in de wijk Goorens in Enter. Voor meer informatie over het grondwatermeetnet wordt verwezen naar **bijlage 3-3**.

Als gevolg van de relatief lage grondwaterstanden kent de gemeente Wierden nauwelijks meldingen over structurele grondwateroverlast in bebouwd gebied. De afgelopen jaren was er sprake van individuele meldingen op perceelniveau, met name gedurende het natte najaar van 2023 en winter/ voorjaar van 2024. Het betrof veelal water in kelders als gevolg van lekke vloeren en muren en in kruipruimtes als gevolg van storende grondlagen op de percelen.

Waterloket

De gemeente neemt voor het ondiepe grondwater een regiefunctie op zich (loketfunctie) en is aanspreekpunt voor bewoners en bedrijven betreffende grondwaterproblematiek en vragen over het grondwater. Bij meldingen onderzoekt de gemeente de situatie, achterhaalt de (vermoedelijke) oorzaak en kijkt of er doelmatige maatregelen mogelijk zijn. Maatregelen bepaalt de gemeente zo veel mogelijk in samenspraak met alle betrokken partijen.

De gemeente is al sinds jaren het aanspreek- en informatiepunt voor iedere inwoner en combineert de wettelijke verantwoordelijkheden in het waterloket. Hieronder wordt beschreven hoe de loketfunctie van de gemeente Wierden eruit ziet ten aanzien van watergerelateerde vragen.

Invulling wettelijke verantwoordelijkheden

Wettelijk heeft de gemeente drie functies ten aanzien van haar loketfunctie "water".

1. De gemeente is het aanspreekpunt wat betreft riolering en (grond)water binnen de bebouwde kom. Bij elke gemeente moet een mogelijkheid bestaan om vragen of klachten over dit onderwerp te melden. Inwoners van de gemeente Wierden die bellen met watergerelateerde vragen worden te

woord gestaan door de frontoffice (telefonisch) of medewerker bij de balie. Indien de frontoffice de vragen niet kan beantwoorden wordt de backoffice (specialist) ingeschakeld.

2. De gemeente vervult de frontoffice-rol voor de aanvraag van een Watervergunning (valt niet onder de omgevingsvergunning). Iedere Watervergunningaanvraag kan bij de gemeente worden ingediend, ongeacht welke instantie bevoegd gezag is. De gemeente draagt zorg voor het doorsturen van de aanvraag of melding naar de desbetreffende instantie (RWS, provincie of waterschap). De inwoner kan bij de gemeente terecht voor al haar vergunningaanvragen. Voor watergerelateerde vergunningen vereist dit samenwerking met waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel.
3. De gemeente Wierden neemt iedere melding en klacht serieus en zoekt uit wat de oorzaak kan zijn van de problematiek.

3.3.2 Verdroging

De nadelige gevolgen in de gemeente Wierden gaan over verdrogings schade aan bomen en groen. Deze droogteschade treedt op in zeer droge jaren. De gemeente kan in droge tijden het grondwaterpeil niet verhogen. Er is dan immers geen regenwater beschikbaar. De aanpak om verdroging tegen te gaan verschilt daarom wezenlijk van de aanpak van grondwateroverlast.

De gemeente Wierden conformeert zich aan Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON). ZON richt zich op het aanpakken van droogteproblematiek door middel van onderzoek, maatregelen en investeringen om een klimaatbestendig en robuust watersysteem te creëren. ZON werkt samen met regionale partners onder het Deltaprogramma Zoetwater om watertekorten te voorkomen en beter om te gaan met extreem weer. De nadruk bij waterbeheer en landgebruik komt meer te liggen op het vasthouden en vertraagd afvoeren van water. Dit betekent een nieuwe balans tussen het vasthouden en het afvoeren van water om schade door droogte en wateroverlast te minimaliseren.

In het bebouwde gebied is sprake van veel verhard oppervlak. Hierdoor kan in het bebouwde gebied meer verdroging optreden omdat het regenwater deels via de riolering wordt afgevoerd in plaats van dat het infiltreert in de bodem. De grondwateraanvulling door infiltrerend regenwater is dan ook minder dan in het buitengebied. De gemeente Wierden zet daarom in op:

- het continueren van het afkoppelen van het verhard oppervlak van de riolering en het infiltreren van hemelwater in de bodem;
- het vervangen van verharding door groen.

Hierdoor wordt de sponswerking van de bodem vergroot en verdrogingsproblemen verminderd. Door meer te infiltreren en te vergroenen gaan de grondwaterstanden in de winter wel omhoog. Dit mag natuurlijk niet leiden tot grondwateroverlast. Bij de voorbereiding van deze projecten wordt dit nagegaan.

De gemeente werkt in het buitengebied samen met partijen die de grondwaterstand (kunnen) beïnvloeden, zoals provincie, waterschap en Vitens, om een integrale aanpak te waarborgen en de gevolgen van verdroging te minimaliseren.

3.4 Oppervlaktewater en drinkwater

3.4.1 Oppervlaktewater

We streven naar een gezonde én aantrekkelijke leefomgeving, daar hoort een ecologisch gezond en natuurlijk (grond)watersysteem bij.

Om dit te bereiken beheren we de afvalwaterketen doelmatig en beperken we de emissie vanuit de afvalwaterketen op het oppervlaktewater zoveel als mogelijk.

We staan open voor het koppelen van onze riool gerelateerde ingrepen aan waterkwaliteitsdoelen, het vergroten van de sponswerking van de bodem en andere gebiedsfuncties, zoals landbouw, natuur en recreatie. Als voorbeeld: de realisatie van een gescheiden rioolstelsel met afkoppeling van verhard oppervlak en infiltratie van hemelwater in het kader van tegengaan van wateroverlast, draagt als positief bijeffect bij aan een verbetering van de waterkwaliteit en aan vermindering van verdroging.

Bij meldingen over een slechte waterkwaliteit, onderzoeken wij het aandeel van de riolering daaraan, voordat eventueel maatregelen getroffen worden. Wij sturen niet enkel op emissie, maar op kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater.

Relatie droogte en oppervlaktewater

Als gevolg van klimaatverandering zullen er naar verwachting vaker langere perioden van droogte voorkomen in Nederland. In stedelijk gebied heeft dit een dalende grondwaterstand tot gevolg. Het peilbeheer van het oppervlaktewater is in handen van het waterschap. De grondwaterstand kan beïnvloed worden door de oppervlaktewaterstand. Maar ook wij als gemeente en inwoners ons steentje bijdragen aan het tegengaan van verdroging door zo min mogelijk oppervlak te verharden (ook ontharden en de aanleg van groen) en het hemelwater zo veel mogelijk lokaal vast te houden en te infiltreren.

Genoemde maatregelen worden al getroffen met het oog op het reduceren van het risico op wateroverlast tijdens extreme neerslag. Het tegengaan van verdroging is een neveneffect dat in het kader van de toenemende droogteproblematiek steeds belangrijker wordt. Een van de mogelijke gevolgen van dalende grondwaterstanden is zettingen van het maaiveld, waardoor (ongelijke) verzakkingen en scheuren kunnen ontstaan.

De kwaliteit van het oppervlaktewater in de bebouwde omgeving en het onderhoud van watergangen is geen specifieke watertaak van gemeenten. Als eigenaar van gronden langs watergangen in de openbare ruimte kan een gemeente wél onderhoudsplichtig zijn. Ook raakt waterkwaliteit aan de kwaliteit en het gebruik van de fysieke leefomgeving, waar de gemeente verschillende taken in heeft. Het toenemende gebruik van oppervlaktewater als recreatiewater (o.a. zwemmen en varen) stelt eisen aan de waterkwaliteit. Daarover zal een gemeente met de waterkwaliteitsbeheerder afspraken maken: welke waterkwaliteit streven we na en wat is daarvoor nodig?

In de gemeente Wierden zijn recreatieplas Het Lageveld (zwemvijver en kleutervijver), Hexelse Plas Zuid en Recreatiepark De Tolplas officieel zwemwater. We informeren onze inwoners periodiek over zwemmen of spelen in natuurwater (niet officieel zwemwater) waarop riooloverstorten kunnen lozen en/of andere verontreinigingsbronnen aanwezig kunnen zijn.

3.4.2 Drinkwater

De gemeente Wierden is deels gelegen binnen het grondwaterbeschermingsgebied van twee kwetsbare drinkwaterwinningen van Vitens, het betreft de winningen Wierden en Hoge Hexel.

De taak van de gemeente is ervoor te zorgen dat activiteiten in de openbare ruimte geen risico vormen voor de drinkwatervoorziening. Dit betekent dat de gemeente Wierden moet zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving waarin de drinkwaterbronnen worden beschermd tegen verontreiniging en andere risico's.

De gemeente Wierden streeft er naar de kwaliteit van het grondwater te beschermen. Daarom wordt hier bij Omgevingsvergunningen rekening mee gehouden en wordt bijvoorbeeld (potentieel) vervuild regenwater gezuiverd of naar het vuilwaterriool afgevoerd. Daarnaast wordt de riolering in grondwaterbeschermingsgebieden scherper gecontroleerd op waterdichtheid.

In opdracht van de provincie Overijssel zijn gebiedsdossiers grondwater en maatregelprogramma's opgesteld. Wierden houdt op de volgende wijze rekening met de risico's voor drinkwaterwinning:

- Indien daar aanleiding voor is doet de gemeente Wierden onderzoek naar foutaansluitingen binnen kwetsbare gebieden.
- Bij potentiële afkoppeling van verharde oppervlakken in een grondwaterbeschermingsgebied worden de provincie en Vitens betrokken in de afweging. Hemelwater wordt bij voorkeur bovengronds afgevoerd om foutaansluitingen te voorkomen. Gemeente zet in op het voorkomen/ reduceren van de toepassing van uitlogende bouwmaterialen door voorlichting (communicatie) en conformeert zich aan Duurzaam Bouwen.
- De gemeente consulteert de provincie en Vitens bij de aanleg/vervanging van riolering in grondwaterbeschermingsgebied;
- Bij rioolinspecties (conform de reguliere frequentie) in grondwaterbeschermingsgebieden wordt extra aandacht besteed aan voor grondwaterbescherming relevante aspecten als lekkage, openstaande voegen, hoekverdraaiingen, etc.;
- Conform de reguliere frequentie adequaat uitvoeren van inspectie, toezicht en handhaving op aanleg, onderhoud en beheer van IBA's op privéterrein, waaronder recreatieparken. Alsmede periodieke voorlichting over het juiste gebruik van IBA's (zie overzicht in **bijlage 2-2**).
- Bij calamiteiten wordt gewerkt conform het bedrijfscontinuïteitsplan (zie hoofdstuk 4.2.3).

Waterbeschikbaarheid

De waterbeschikbaarheid in onder andere Twente staat onder druk. Dit is de afgelopen jaren met droge zomers een actueel en acuut onderwerp geworden. Om alle (nieuwe) huishoudens van drinkwater te kunnen blijven voorzien moet water bespaard en hergebruikt worden.

Vitens toetst zakelijke drinkwateraanvragen voor aansluiting voortaan op de wettelijke noodzaak om water van drinkwaterkwaliteit in het bedrijfsproces te gebruiken én op de bijdrage die een bedrijf met haar product, dienst of toepassing bij de eindgebruiker levert aan het bevorderen van waterbesparing.

Wierden zet naast de trits van vasthouden, bergen en afvoeren ook in op waterbesparing en benutting. Onder andere door het hergebruik van regenwater te stimuleren door subsidies te verlenen voor de aanschaf van een regenton, door initiatieven in het buitengebied zoals pilot Notter (zie **bijlage 2-3**) en bij nieuwe ontwikkelingen initiatieven af te wegen. Daarbij kan gedacht worden aan een onderzoek ten aanzien van het gebruik van regenwater voor het doorspoelen van het toilet.

Open

Wierden is een grote leverancier van drinkwater. Om de waterreserves niet onnodig uit te putten wordt ook aan aanvulling bijgedragen door verhard oppervlak af te koppelen (zelf en door particulieren) en het water lokaal te infiltreren:

We werken aan een klimaatbestendig en waterrobuust Wierden door neerslag vast te houden waar het valt en de sponswerking van de bodem te vergroten. Daarbij hanteren we **binnen bestaand stedelijk gebied** de volgende principes:

- Inzetten op het scheiden (bij de bron) van hemelwater en vuil water en daar waar mogelijk benutting en hergebruik van hemelwater;
- Maximaal inzetten op infiltratie van hemelwater naar grondwater via openbaar groen;
- Particulieren dragen zo veel mogelijk bij aan opvang van hemelwater en infiltratie van hemelwater naar grondwater;
- Ontharden van oppervlakken (verharding vervangen door groen);
- Vergroten van de bovengrondse berging op straat of andere verharde terreinen.

In het **landelijk gebied** zijn samenwerkingspartners als waterschap Vechtstromen, Vitens, natuur- en landbouworganisaties van groot belang. We kunnen de opgave alleen samen aanpakken. Door het water in de haarvaten van het systeem beter vast te houden én door de sponswerking van de bodem te verbeteren worden we weerbaarder tegen watertekorten (zoetwaterbeschikbaarheid) en kan de schade door droogte worden verkleind.

Figuur 4 Ten westen en zuidwesten van Wierden ligt drinkwaterwinning Wierden. Jaarlijks wint Vitens hier 8 miljoen m³ grondwater uit 4 winvelden [bron: beschermjdrinkwater.nl]

4 Van ambitie naar doelen: programma water en riolering

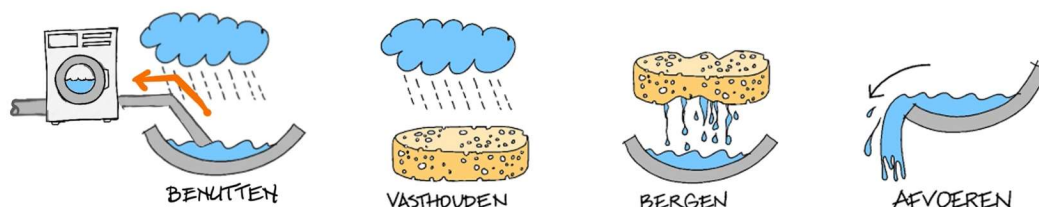
4.1 Ambitie

De concept Omgevingsvisie Wierden, de 5 pijlers uit het Programma Klimaatadaptatie, de kernwaarden en het beleid van Twn hebben, zoals in hoofdstuk 2 weergegeven, geleid tot de **visie voor het Watertakenplan**:

“Wierden wil samen met haar inwoners en andere belanghebbenden werken aan een veilige, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving en een toekomstbestendige waterketen.”

Uit bovenstaande visie zijn **vier ambities** voor dit watertakenplan gedestilleerd. De gemeente Wierden:

1. zorgt door afvoeren van (huishoudelijk) afvalwater voor een veilige en gezonde leefomgeving. Door inzicht in de kwaliteit van het rioolstelsel (basis op orde) te hebben, toekomstgericht te werken, en rekening te houden met een veranderend klimaat, wordt voorkomen dat de **volksgezondheid en veiligheid** nu en in de toekomst in gevaar komt.
2. beperkt maatschappelijke ontwrichting en schade bij extreme weersomstandigheden. Wij willen dat onze inwoners niet alleen nu, maar ook in de toekomst leven in een fijne, veilige en gezonde straat en omgeving; Wij richten de openbare ruimte daarom **klimaatbestendig** in. **Groenblauwe structuren** hebben daartoe een belangrijke functie. In plannen voor de leefomgeving⁶ nemen we waar mogelijk aspecten mee als: verdroging van groen/bomen/natuur, benutten en besparen van water, het vasthouden en infiltreren en bergen van water, zichtbaar houden van oppervlaktewater (ruimtelijke kwaliteit) en het verkoelende effect van stromend water (hittestress). We maken ons daarmee weerbaar(der) tegen watertekorten. Bij het klimaatbestendig inrichten wordt de volgende voorkeursvolgorde (trits) voor het omgaan met hemelwater gehanteerd: ‘Benutten en besparen, vasthouden (en infiltreren), bergen (en dan pas) afvoeren’.

Figuur 5 Kwantitatieve trits, aangevuld met benutten

3. zorgt voor een **(water)robuust** en duurzaam systeem, niet alleen in de kernen maar ook in het **landelijk gebied**. Waar mogelijk worden aanpassingen in de leefomgeving gecombineerd met werkzaamheden die nodig zijn vanuit andere disciplines. Het einde van de economische afschrijvingstermijn is niet per definitie een reden om te vervangen; wanneer mogelijk en veilig wordt de levensduur verlengd. **Doelmatigheid** is een belangrijk criterium bij investeringsbeslissingen.
4. betreft haar bewoners bij (de uitvoering van) het beleid van de gemeentelijke watertaken. We willen dat onze inwoners en ondernemers/ het bedrijfsleven **betrokken** zijn **en actief** participeren. We zetten daarvoor in op communicatie en participatie om bewustwording rondom het thema (afval)water te creëren en te vergroten.

⁶ Waarbij opgemerkt wordt dat financiering vanuit de rioolheffing alleen toegestaan is indien deze één of meerdere gemeentelijke watertaken (zorgplichten) dienen

Dit resulteert in de volgende vier doelen:

- Doelmatig beheer van de waterketen (hoofdstuk 4.2)
- Klimaatadaptatief Wierden in 2050 (hoofdstuk 4.3)
- Waterrobuust landelijk gebied (hoofdstuk 4.4)
- Betrokken en actieve mensen (hoofdstuk 4.5)

In dit hoofdstuk komen de gemeentelijke ambitie en het beleid ten aanzien van de watertaken (hoofdstuk 3) samen. De onderzoeken, maatregelen en investeringen die nodig zijn om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen en de ambities en doelen te bereiken, zijn opgenomen in dit Watertakenplan.

4.2 Doel: Doelmatig beheer van de waterketen

4.2.1 Beschermen van de volksgezondheid

In het belang van de volksgezondheid en het milieu dienen alle percelen binnen het gemeentelijk gebied van waaruit afvalwater vrijkomt voorzien te zijn van een aansluiting op de riolering, uitgezonderd in situaties waarbij lokale behandeling doelmatiger is.

Het primaire doel van de riolering is het beschermen van de volksgezondheid (beperken infectieziekten); de kans dat mensen in aanraking komen met afvalwater moet tot een minimum beperkt worden. Dit wordt mede bereikt door panden aan te sluiten op de riolering, het rioleringsstelsel gedegen te beheren en onderhouden, adequate vervangingen uit te voeren en de gebruikers voor te lichten over risico's en potentiële gevaren. **Bijlage 2-2** geeft een overzicht van de niet op de riolering aangesloten panden binnen de gemeente Wierden.

In de huidige situatie zijn nagenoeg alle percelen aangesloten op een (druk)riolering of voorzien van een IBA⁷. De enkele resterende ongerioleerde panden in het buitengebied zijn door de gemeente geïnventariseerd.

Voor **nieuwbouw** geldt dat het afvalwater in principe geloosd wordt op een rioleringssysteem, tenzij de initiatiefnemer aantoont dat er bij het alternatieve systemen sprake is van 'eenzelfde graad van bescherming van het milieu' (zie hoofdstuk 3.1).

Hiermee staat de gemeente Wierden toe dat er onder voorwaarden alternatieve sanitatie systemen toegepast worden. Uitgangspunt blijft daarbij de bescherming van de volksgezondheid en het milieu (ook in relatie tot de drinkwaterwinningen van Vitens).

Voor een nieuwe aansluiting op het gemengd en gescheiden rioleringsstelsel worden door de gemeente kosten in rekening gebracht. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijven en particulieren. Een rioolaansluiting kan aangevraagd worden bij de gemeente Wierden.

4.2.2 Kwaliteit waarborgen - effectief beheer

Omwillen van de volksgezondheid en het milieu dienen de aanwezige rioleringsvoorzieningen in goede staat te verkeren.

Het rioleringsbeheer wordt zo goed mogelijk afgestemd met interne en externe overheidstaken en particuliere initiatieven. De gemeentelijke voorzieningen worden hiertoe periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Dat geldt zowel voor rioleringsbuizen, pompen en gemalen, als randvoorzieningen.

De onderhoudsfrequenties zijn afgestemd op de lokale situatie in Wierden en op eventuele andere gebruikdoeleinden (denk aan beheer en onderhoud van wadi's). Ingrijpmaatstaven worden beoordeeld en

⁷ *Individuele Behandeling Afvalwater. Alternatieve, kleinschalige voorziening waarmee huishoudelijk afvalwater kan worden gezuiverd wanneer aansluiting van een perceel op het riool onrendabel is*

Open

verholpen (indien doelmatig), rekening houdend met de aanwezigheid van grondwaterbeschermingsgebieden voor de productie van drinkwater door Vitens.

We streven naar het zoveel mogelijk beperken van gezondheidsrisico's. In het geval van de waterketen, betekent dit het zoveel mogelijk voorkomen van contact met afvalwater. We willen dat ons rioleringsstelsel, met alle bijbehorende voorzieningen, werkt en in goede staat verkeert. We voorkomen daarmee dat er afvalwater in het milieu terecht komt als gevolg van lekkages. Zo worden risico's op oppervlaktewatervervuiling, bodemverontreiniging en grondwatervervuiling verkleind. Inwoners en bezoekers van onze gemeente mogen niet in contact komen met ongezuiverd afvalwater als gevolg van disfunctioneren van het systeem. Wij voeren het afvalwater daarom af naar de overnamepunten (veelal afvalwatertransportgemalen) van het waterschap.

Vrijvervalriolering

Om binnen de bebouwde kom het risico op waterhinder en -overlast te reduceren, dient de instroming in riolen van hemelwater afkomstig van straten en wegen via kolken en goten moet ongehinderd plaats te vinden. Hiertoe wordt periodiek onderhoud uitgevoerd aan de kolken (kolkenzuigen) en straten en goten (vegen, borstelen). Wierden rekent het kolkenonderhoud en een deel van de straatveegkosten en onkruidbestrijding toe aan het taakveld riolering. Wadi's worden intensiever onderhouden dan andere groenzones. Gezien de functie van de wadi als (tijdelijke) waterberging en infiltratievoorziening worden de aanvullende onderhoudskosten vanuit het taakveld riolering bekostigd.

In slechte staat verkerende riolen en andere onderdelen van het stelsel worden gerepareerd of vervangen. Met het oog op het besparen van kosten en het voorkomen van kapitaalvernietiging vervangen we riolen op basis van kwaliteit in plaats van de strategie 'vervangen op basis van leeftijd'.

De totale vervangingswaarde van de vrijvervalriolering in de gemeente Wierden bedraagt ruim € 155 miljoen. Uit de rioolinspecties blijkt dat het stelsel kwalitatief redelijk goed is. Vanwege de stabiele ondergrond ligt het stelsel stabiel (relatief weinig verzakkingen). Er komen wel scheuren voor, maar deze zijn middels (deel)relining te repareren. Op basis van bovenstaande wordt verwacht dat de gemiddelde theoretische technische levensduur van de riolering minimaal 70 jaar bedraagt.

Uitgaande van deze technische levensduur, bedraagt de gemiddelde vervangingsinvestering € 2,2 miljoen per jaar. Het Beheerplan vrijvervalriolering is als **bijlage 5-1B** opgenomen.

Aangezien de eerste aanleg van de riolering niet gelijkmatig verdeeld is over de jaren, zullen pieken in de vervangingsperiodes optreden.

De kwaliteit van de riolering is in beeld gebracht middels camera inspectie. Gebreken in de riolering zijn bekend en maatregelen worden getroffen.

Een beperkt deel van de riolen moet op korte termijn vervangen of gerepareerd te worden. De gemeente kiest er uit doelmatigheidsoogpunt voor om riolering alleen autonoom te vervangen wanneer de volksgezondheid, drinkwaterkwaliteit of verkeersveiligheid in het geding komen. Minder urgente rioolvervangingen vinden plaats in combinatie met andere ingrepen in de openbare ruimte (wegreconstructie, renovatie, energietransitie en/ of klimaatadaptieve wijkgerichte aanpak, waaronder de aanleg van gescheiden rioolstelsels).

Bij vervangingsmaatregelen wordt werk met werk gemaakt door werkzaamheden bij voorkeur gelijktijdig uit te voeren (denk aan groot onderhoud wegen, verkeer, openbare verlichting, groen en

Open

rioolvervanging, bij voorkeur wijkgericht). Hiermee worden kosten bespaard en wordt overlast (frequentie) beperkt.

Met het oog op de middellange en lange termijn (werk met werk maken en anticiperen op eventuele investeringspieken) zijn een aantal scenario's doorgerekend, variërend van vervanging enkel op basis van leeftijd, een combinatie van kwaliteit en leeftijd, tot aan vervangingsprognoses enkel op basis van inspecties (ingrijpmaatstaven). Wanneer een periode van 20 jaar in ogenschouw wordt genomen, dan wordt geconcludeerd dat alle scenario's waarbij (al dan niet deels) de daadwerkelijke kwaliteit van de riolering wordt meegenomen, resulteren in een gemiddeld nagenoeg identieke jaarlijkse investering van € 1,2 miljoen. Indien enkel uitgegaan wordt van het jaar van aanleg van de riolering (leeftijd) wordt een fors hogere jaarlijkse investering berekend). Daaruit kan geconcludeerd worden dat de kwaliteit van het stelsel in werkelijkheid beter is dan waar op basis van een theoretische levensduur van 70 jaar van uit mag worden gegaan.

Gemiddeld is de komende 20 jaar is derhalve € 1,2 miljoen per jaar benodigd voor rioolvervanging. Deze investeringen zijn gebaseerd op geactualiseerde en door gemeente op basis van nacalculatie gecontroleerde eenheidsprijzen en gebaseerd op prijspeil 2024.

Op de korte termijn (planperiode) wordt een autonome rioolvervanging in Akkerwal uitgevoerd. Voor de overige projecten is een strategisch programma opgesteld mede gebaseerd op basis van de (integrale) themakaarten die momenteel opgesteld worden.

We continueren het uitgangspunt dat gemiddeld 20% van de opgave gereïned wordt.

Relining

Relining is een alternatief voor rioolvervanging. Hierbij wordt het riool van binnenuit gerenoveerd middels het aanbrengen van een naaldvilt of glasvezel "kous".

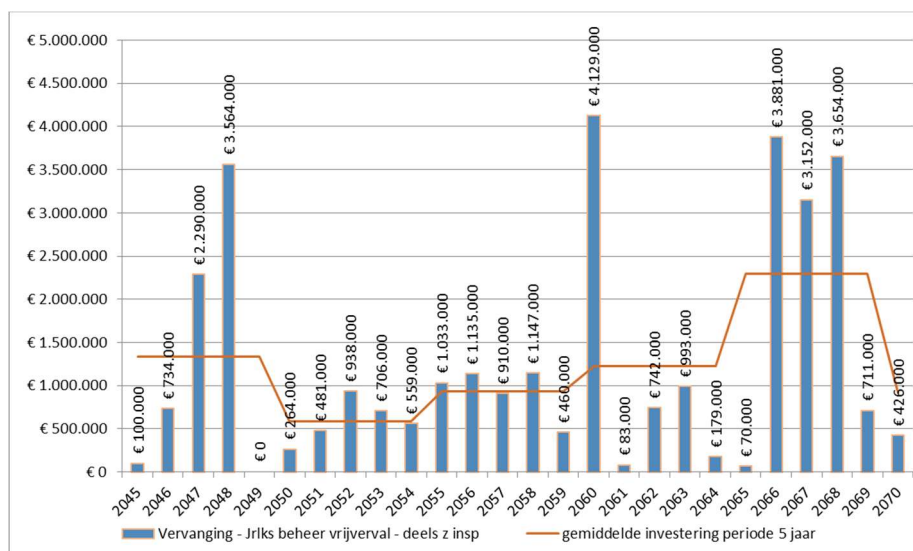
Wanneer er in een straat niet afgekoppeld wordt, kan relining onder voorwaarden mogelijk en doelmatig zijn. Grootschalige opbrekingen en ontgravingen zijn bij relining niet nodig en de overlast voor de omgeving is (mede daardoor) minder ingrijpend en langdurig. Daarnaast kunnen de kosten lager uitvallen dan wanneer het riool vervangen wordt. Een bijkomende factor is dat er meer buizen vervangen moeten worden die in het grondwater liggen hetgeen kostenverhogend werkt.

Aangezien afkoppeling niet altijd mogelijk en/of doelmatig is, streeft de gemeente Wierden omwille van kosten- en overlastreductie, naar relining van 20% van de riolen, zowel op de korte als op de lange(re) termijn.

Figuur 6 Excursie relining stamriool RWZI Broksweg Wierden (2024)

Voor de periode 2045-2070 (lange termijn) wordt in het kostendekkingsplan rekening gehouden met onderstaande investeringen voor rioolvervang, waarbij de oranje lijn de gemiddelde investering per jaar voor rioolvervang weergeeft per periode van 5 jaar.

Mechanische riolering

Pomp- en gemaalstoringen dienen adequaat verholpen te worden om verontreiniging van oppervlaktewater, grondwater en/of bodem te voorkomen.

De gemeente heeft in 2024 een Beheerplan drukriolering en gemalen op laten stellen waarin voor de planperiode de exploitatielasten (onderzoek, onderhoud, storingen, etc.) opgenomen zijn. Daarnaast zijn de investeringen voor alle pompen, gemalen en overige onderdelen van de mechanische riolering op kosten gezet voor de planperiode en de lange termijn. Dit beheerplan is integraal opgenomen als **bijlage 5-1A**.

De komende jaren worden alle clusters in het buitengebied voorzien van nieuwe pompen (757 drukrioolpompen). Het betreft een investering van circa € 1,3 miljoen.

Leidingen behorende tot de drukriolering in het buitengebied en mechanische riolering hoeven de komende 20 jaar nog niet vervangen te worden. Voor nadere informatie wordt verwezen naar het Beheerplan mechanische riolering.

4.2.3 Voorkomen van vuiluitwerp naar bodem, grond- en oppervlaktewater

Doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt

Het ingezamelde rioolwater dient naar een geschikt lozingspunt getransporteerd te worden. Bij een gemengd en afvalwaterrioolstelsel (vrijverval en drukriool) betreft dat het overnamepunt van het waterschap, veelal het hoofdgemaal.

De afstroming moet gewaarborgd zijn en de verblijftijd van het afvalwater in het riool moet beperkt blijven om aanrotting, vervuiling, schade en stankoverlast te voorkomen.

Periodiek worden rioolinspecties uitgevoerd om eventuele knelpunten op te sporen en te verhelpen.

De gemeente Wierden bestaat uit drie kernen en een uitgestrekt buitengebied. Het merendeel van het afvalwater van de gemeente Wierden wordt naar twee Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) afgevoerd. Het afvalwater van de kern Enter wordt afgevoerd naar de RWZI Rijssen. Het afvalwater van de kernen Hoge Hexel en Wierden wordt afgevoerd naar de RWZI Almelo-Sumpel.

Daarnaast wordt het afvalwater van een aantal percelen in het buitengebied van Hoge Hexel afgevoerd naar de RWZI in Vroomshoop, terwijl het afvalwater dat vrijkomt bij de percelen ten zuiden van de A1 naar RWZI Goor gaat. Met name rondom Hoge Hexel lozen diverse percelen gelegen in omliggende gemeenten hun afvalwater op het rioelstelsel van Wierden. Een aantal percelen in Wierden loost haar afvalwater op het stelsel van de gemeente Hellendoorn.

Voorkomen van vuiluitworp naar bodem, grond- en oppervlaktewater

Om grondwater- en oppervlaktewater- en bodemverontreiniging te voorkomen dienen riolen in voldoende mate waterdicht te zijn. De waterdichtheid wordt onderzocht tijdens rioolinspecties. Eventuele maatregelen om de waterdichtheid te waarborgen of te herstellen volgen uit de beoordeling van de inspecties. Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de eventuele ligging van riolering in grondwaterbeschermingsgebieden.

De vuiluitworp van de rioelstelsels via overstorten op oppervlaktewater dient beperkt te zijn. Als gevolg van de bovengemiddelde afkoppeling die door de gemeente Wierden uitgevoerd is en de aanleg van randvoorzieningen in het verleden voldoet de gemeente Wierden aan de milieutechnische eisen. Er zijn geen plaatselijke of generieke waterkwaliteitsknelpunten binnen de gemeente bekend. De gemeente blijft inzetten op het scheiden van vuile en schone waterstromen. In **bijlage 2-1** zijn de externe riooloverstorten van de gemeente Wierden opgenomen.

Wierden werkt aan een bedrijfscontinuïteitsplan waarin de risico's van de bedrijfsactiviteiten van de gemeente Wierden beschreven worden. Om voorbereid te zijn op eventuele (milieu-)incidenten en calamiteiten gerelateerd aan de riolering en op de bestrijding daarvan worden in het uitvoeringsplan verdere werkafspraken gemaakt om te komen tot de juist acties.

Daarnaast is het doel om zoveel mogelijk te voorkomen dat schoon hemelwater onnodig naar de RWZI afgevoerd wordt. Door het hemelwater terug in het milieu te brengen wordt onnodige zuivering voorkomen en verdroging tegengegaan. Hemelwater is in principe schoon genoeg om direct op stedelijk oppervlaktewater te lozen.

Het verwerken van overtollig regenwater **door particulieren** op het eigen perceel wordt door de gemeente en het waterschap gestimuleerd middels subsidiëring, communicatie en burgerparticipatie. Bij nieuwbouw geldt een verplichting, zie hoofdstuk 3.2.

Bij iedere rioolvervangingsopgave weegt de gemeente Wierden af of het, onder andere gezien de ligging, kwaliteit en huidige stelsel, doelmatig is om de gemengde riolering te vervangen door een gescheiden stelsel. Dit zal niet in alle situaties het geval zijn. Op de lange termijn bezien zal het naar verwachting bij benadering 50% van de rioolvervangingsprojecten betreffen.

Ondanks dat hemelwater in principe schoon genoeg is om onbehandeld te lozen, beoordeelt de gemeente bij afkoppeliniciatieven of de verwachte kwaliteit van het afstromende hemelwater voldoende is met als doel om ongewenste verontreiniging van bodem-, grond- en/ of oppervlaktewater tegen te gaan. De ambitie is om ook hemelwater van/ bij bedrijven af te koppelen en, indien mogelijk, te hergebruiken of af te voeren naar oppervlaktewater. Bij twijfel over de waterkwaliteit van het afstromende hemelwater kan een extra voorziening (bijvoorbeeld bodempassage) voorgeschreven worden. Dit wordt in overleg met waterschap Vechtstromen (en Vitens, afhankelijk van de ligging) bepaald.

4.3 Doel: Klimaatadaptatief Wierden in 2050

Om de effecten van klimaatverandering in beeld te krijgen heeft het KNMI scenario's ontwikkeld. Deze klimaatscenario's geven een beeld van hogere temperaturen, een sneller stijgende zeespiegel, nattere winters, heviger buien en drogere zomers in 2050. Deze weersveranderingen hebben ook in gemeente Wierden effect op de robuustheid van functies. Kenmerken van het landschap, zoals bodemtype, hoogteligging, watersysteem en landgebruik bepalen de mate waarin we overlast ondervinden van extremer weer. Denk aan de lage plekken waar het water blijft staan na een hevige bui en versteende gebieden die sterker opwarmen bij hitte. In die landschappelijke kenmerken hebben we als mensen sterk de hand gehad. We kunnen de buitenruimte zo inrichten dat het robuust is voor klimaatverandering, maar we kunnen ook ons gedrag aanpassen. Beide onderdelen vallen onder klimaatadaptatie (aanpassen en anticiperen).⁸

Gemeente Wierden gaat aan de slag met klimaatadaptatie, met en voor de inwoners, organisaties en bedrijven in Wierden. In de DPRa is de ambitie vastgelegd om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Daarmee is een overgang ingezet, die in 2050 voltooid moet zijn. Daartoe heeft de gemeente onder andere het Programma Klimaatadaptatie Wierden 2022-2028 opgesteld, waarin zij laat zien hoe de gemeente wil anticiperen op het veranderende klimaat en uitvoering (gaat) geven aan de ambities uit het DPRa vanuit haar hemelwatertaak, zie hoofdstuk 3.2. Tevens wil zij invulling geven aan de landelijke maatlat (**bijlage 3-4**):

In 2023 is de **landelijke maatlat** voor een groene en klimaatadaptieve gebouwde omgeving aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De landelijke maatlat is de basis voor het klimaatadaptief bouwen, waaraan voldaan moet worden om toekomstbestendig te ontwikkelen. De maatlat definieert eenduidig voor nieuwbouw wat er onder klimaatadaptief bouwen en inrichten wordt verstaan en bestaat uit kwalitatieve doelen, kwantitatieve prestatie-eisen en richtlijnen voor de thema's overstromingen, wateroverlast, droogte, hitte, biodiversiteit en bodemdaling. Met deze maatlat wordt het voor gemeenten, vastgoedeigenaren en de bouwsector duidelijk wat nodig is voor klimaatbestendige nieuwbouwwontwikkelingen. De maatlat zal juridisch geborgd worden via een instructieregel in het [landelijke] Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) of de meer specifieke regelgeving in het [landelijke] Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Gezien de (omvang van de) bouwopgave, de urgentie van extremer weer door klimaatverandering en de wens om daarin geen kansen te missen, zal Wierden niet afwachten tot de maatlat juridisch is geborgd maar actief aan de slag gaan om de maatlat in de praktijk toe passen en te borgen. In bestaand gebied geldt dat de maatlat als inspanningsverplichting geldt, en geen resultaatverplichting. Meer informatie over de Maatlat: [Landelijke maatlat \(overheid.nl\)](https://overheid.nl).

In de volgende paragrafen worden de voor de gemeentelijke watertaken in Wierden relevante aspecten uit het DPRa en de landelijke maatlat benoemd, te weten wateroverlast en droogte. Daarnaast wordt kort ingegaan op hitte(stress). Het aspect overstromingen is voor Wierden minder relevant.

4.3.1 Wateroverlast

Om gevoelige locaties in beeld te brengen is een klimaatstresstest wateroverlast uitgevoerd. Met de klimaatstresstest is onder andere het effect van een extreme bui in beeld gebracht en wordt duidelijk wat in gemeente Wierden wordt verwacht wanneer een bui van 70 millimeter in één uur tijd valt (zie [link](#)). Deze bui heeft een herhalingstijd van eens in de 100 jaar. Daarnaast is in het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) het functioneren van het rioolstelsel onder normale situaties en extreme(re) omstandigheden in beeld gebracht en zijn (principe) maatregelen bedacht om de kans op wateroverlast te beperken. Wij maken ons rioolstelsel robuuster om de kans op wateroverlast te reduceren.

⁸ *Adaptatie is wezenlijk anders dan mitigatie: In de context van klimaatverandering verwijst mitigatie naar acties die worden ondernomen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en zo de opwarming van de aarde te beperken.*

Open

De komende jaren reserveren we in het kader van het SSW gelden voor onderzoek. Uit SSW komen ten aanzien van wateroverlast omgeving Oude Zwolsestraat/Bossenbeltstraat/Kerkstraat en Reggestraat/van Uiterstraat/ Prins Hendrikstraat en Reggestraat/ Schipperstraat/ Oude Pastoriestraat als knelpunt naar voren. Die knelpunten worden de komende periode nader onderzocht.

We continueren de ingeslagen weg ten aanzien van afkoppeling van verhard oppervlak in stedelijk gebied. Afkoppeling en ontharden van terreinen leidt naast het reduceren van de kans op wateroverlast ook tot meer groen in de leefomgeving. De gemeente hanteert het beleid om duurzame rioleringsystemen aan te leggen door schoon water en vuilwater gescheiden te houden. We stellen daartoe binnen de planperiode een hemelwaterstructuurplan op, waarin weergegeven is hoe op termijn de dimensionering van (hoofd) hemelwaterstructuren wordt en hoe met het vrijkomende hemelwater omgegaan wordt. Door minder gemengd water kan het afvalwater (op termijn) eenvoudiger benut worden als grondstof of energiebron, vraagt het transport minder capaciteit en minder energie en uiteindelijk minder voorzieningen, vinden minder (vuile) overstortingen op oppervlaktewater plaats en kan schoon water lokaal worden benut hetgeen verdroging tegengaat. Tevens draagt dit niet-aankoppelen en afkoppelen van het schone water ook bij aan het verminderen van de kans op wateroverlast.

Bij nieuwbouw worden schone en vuilwater stromen bij de kern gescheiden en wordt geen hemelwater op het vuilwater geloosd. Daarbij is er aandacht voor het principe “niet afwentelen” (Water en bodem sturend) en de trits “Benutten en besparen, vasthouden en infiltreren, bergen, afvoeren”. Daarnaast gelden er (bergings)eisen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Om het watersysteem klimaatbestendig te maken is veel berging nodig. Bij nieuwbouw wordt geen of slechts in beperkte mate hemelwater geaccepteerd door de gemeente, hiervoor is de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Dit wordt nader gespecificeerd en vastgelegd in het omgevingsplan (zie **bijlage 4-1**). Bij grotere ontwikkelingen wordt de ‘weging van het waterbelang’ doorlopen.

Bij het vervangen van bestaande riolering wordt de gemengde riolering bij voorkeur vervangen door een gescheiden stelsel. Daarbij wordt, naast de aanleg van een regenwaterriool (infiltratie transport riool), tevens verhard oppervlak afgekoppeld. Jaarlijks besteden we gemiddeld € 400.000 aan wateroverlast-maatregelen (€ 219.216 plus € 175.525).

Deze zijn als volgt gespecificeerd voor de komende 4 jaar:

- Inrichten flank stuwwal Het Loo en Industrierweg, inclusief Violenhoek	€ 400.000
- Almelosestraat	€ 50.000
- Kleine klimaatadaptieve maatregelen Meeliften andere disciplines),	€ 150.000
- Marktstraat	€ 100.000
- Kluinveen (onderdeel IT stelsel)	€ 176.863

Totaal: € 876.863 in planperiode

Afkoppeling bij ruimtelijke plannen:

€ 219.216 per jaar

Aansluitend op de toekomstige ontwikkeling Kluinveen wordt in dit plan rekening gehouden met het volledig reconstrueren en klimaatadaptief inrichten van de omliggende openbare ruimte (buiten rioolvervangings en het aanleggen van een IT stelsel). De totale kosten van deze reconstructie bedragen € 666.000 (€ 1.500 per m¹) van gevel tot gevel inclusief afkoppeling (voorzijde) van de woningen. Vanuit het taakveld water en riolering kan € 575.000 bekostigd worden, waardoor er vanuit andere disciplines nog circa € 91.000 gefinancierd dient te worden.

Daarnaast wordt bij rioolvervangings, daar waar het doelmatig is, gelijktijdig een regenwaterriool aangelegd (veelal een infiltratie-transport (IT) riool) en verhard oppervlak afgekoppeld. Wij gaan ervan uit dat dit de komende jaren doelmatig is bij 50% van de te vervangen riolen. In de planperiode bedraagt de investering voor **afkoppeling bij rioolvervangings: € 175.525 per jaar**. Ook voor de langere termijn wordt ervan uitgegaan dat tot en met 2050 bij de helft van de te vervangen riolen een IT riool wordt aangelegd (met een eenheidsprijs van circa 400 per m¹).

4.3.2 Droogte

Langdurige droogte heeft verschillende mogelijke negatieve gevolgen, zowel in bebouwde als in landelijke omgeving.

Het feit dat er in gemeente Wierden drinkwaterwingebieden liggen is belangrijk in deze context, omdat de droogteproblematiek een versterkend effect kan hebben op de drinkwaterwinning in de gemeente en vice versa.

In een representatief droge situatie zakt de grondwaterstand in de kernen Enter en Wierden 1,0 tot 3,0 meter onder maaiveld. In de oostelijke delen van beide kernen ligt het grondwater dichtst bij het oppervlak. Het effect van de droge zomer in 2018 op de grondwaterstanden werd duidelijk uit metingen: het grondwaterpeil lag namelijk 0,26 meter (in Wierden) tot 0,40 meter (in Enter) lager. Gedurende langdurig droge periodes in de zomer kan er droogteschade optreden aan natuur en begroeiing, zowel in landelijk als in stedelijk gebied. Daarnaast kan door de droogte ook de opbrengst van de landbouw afnemen.

Bovenstaande is een van de redenen dat de gemeente hemelwater daar waar mogelijk vasthoudt en infiltreert daar waar het valt (zie ook hoofdstuk 4.1). Bij rioolvervangings wordt veelal een IT riool aangelegd voor de opvang en infiltratie van hemelwater. Om de werking van de drains en IT-stelsels nu en in de toekomst op orde te houden, zal de drainage planmatig beheerd en onderhouden worden.

Aan de andere kant kan er in natte perioden sprake zijn van grondwateroverlast. Indien daar aanleiding toe is legt de gemeente bij rioolvervangingswerkzaamheden drainage mee. Een reden kan zijn dat de ontwateringsdiepte (structureel) minder bedraagt dan de streefwaarden zoals aangegeven in hoofdstuk 3.3 en/ of dat er sprake is van structurele grondwateroverlast of het risico aanwezig is dat dit zal ontstaan als gevolg van de rioolvervangings.

4.3.3 Hittestress

Het aantal tropische dagen met een temperatuur van ten minste 30 graden en het aantal tropische nachten met een temperatuur van minimaal 20 graden zullen naar verwachting toenemen. In de stedelijke omgeving wordt hitte vastgehouden, waardoor het gedurende een hittegolf nauwelijks afkoelt. Dit kan leiden tot hittestress en nadelige gevolgen voor de gezondheid. Uit de hittestresstest kan worden geconcludeerd dat de gevoelstemperatuur vooral in de kernen Wierden en Enter hoog kan oplopen. Rondom scholen, zorgcentra en supermarkten kan de gevoelstemperatuur eveneens hoog oplopen, terwijl op deze locaties juist verkoeling nodig is voor de kwetsbare groep mensen die zich hier bevinden.

Autonome maatregelen om hittestress te voorkomen worden niet uit het watertakenplan gefinancierd. Indien meegelift kan worden op reeds geplande maatregelen in de openbare ruimte, dan is financiering vanuit de rioolheffing onder voorwaarden wel mogelijk, denk aan de aanleg van meer groen (zoals wadi's). De gemeente zal het beleid ten aanzien van hitte(stress) doorontwikkelen.

4.4 Doel: Waterrobuust landelijk gebied

In de in hoofdstuk 4.2 en 4.3 ligt de nadruk op stedelijk gebied en het bereiken (borgen) van waterrobuuste kernen en bedrijventerreinen. Ondanks dat de rol van de gemeente beperkter is in het landelijk gebied, is het realiseren van een adaptief, waterrobuust landelijk gebied een belangrijk doel voor de gemeente Wierden.

Een toekomstbestendig landelijk gebied is voor Wierden als agrarische gemeente van groot belang voor leefbaarheid en economie. De effecten van klimaatverandering kunnen groot zijn, waardoor een adaptief landelijk gebied cruciaal is. Samen met andere belanghebbenden streven we er naar dat schade aan landbouwgewassen en natuur beperkt blijven bij wateroverlast en droogte. Het water, zowel oppervlaktewater als grondwater, dient van voldoende kwaliteit te blijven bij droogte en hitte, zowel voor

Open

gebruik in de agrarische sector als met het oog op het houden voldoende schoon drinkwater voor inwoners (drinkwaterbeschikbaarheid).

We gaan ons voor 2050 weerbaar maken voor watertekorten, zowel oppervlaktewater als drinkwater. Centraal daarbij staat dat we het landelijk gebied beter afstemmen op de beschikbaarheid van zoetwater. We willen overlast door overtollig water en langere periodes van droogte door het veranderende klimaat voorkomen. Daarom willen we gebieden in het buitengebied gebruiken om water te bergen en hier langer vast te houden. Door voldoende water beschikbaar te houden willen we ook tijdens droge periodes het waterpeil op orde houden, waardoor de waterkwaliteit niet verslechtert.

Onze gemeente speelt een belangrijke rol in de drinkwaterwinning. Daarom, en om het landschap beter te maken voor boeren en de natuur, moeten we water langer vasthouden. Samen met o.a. het Waterschap, Vitens en grondeigenaren gaan we zoeken naar plekken waar we dit kunnen doen, zodat het water niet meteen wordt afgevoerd naar de Regge en andere beken. Vooral op de stuwwal bij Wierden en Hoge Hexel is het belangrijk om het water hoger vast te houden.

Hiervoor treffen we in het buitengebied maatregelen met als doel om water beter vast te houden, slimmer te verdelen en om zuiniger te zijn met water.

De gemeente pakt hierbij de rol als eerste aanspreekpunt voor agrariërs en initiator/ aanjager voor de (pilot)projecten (zoals de pilot in Notter Rectum-Ypelo). Daarnaast denken we actief mee met initiatieven, programma's en projecten waarbij grondeigenaren en agrariërs en waterbeheerders in (deel)gebieden samen werken aan een klimaat-robust water- en bodembeheer. Voorbeelden daarvan zijn "Boeren voor drinkwater" en "Proeftuinen waterbeschikbaarheid en blauwe diensten - Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP VP)".

Figuur 7 Voorde in zandweg tussen Werfstraat en Broekseweg, buitengebied Enter

4.5 Doel: Betrokken en actieve mensen

Zoals meerdere keren beschreven in dit plan is het anticiperen op klimaatverandering een **gezamenlijke opgave** waarin iedereen zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Dat gaat niet vanzelf; de gemeente ziet voor haarzelf een taak weggelegd om haar inwoners en het bedrijfsleven daarover te informeren, te enthousiasmeren en stimuleren. Dat doet de gemeente middels communicatie, participeren in acties en het introduceren van subsidieregelingen en (mede financieren van) pilots. Doel is: betrokken en actieve mensen in de gemeente Wierden die zich bewust zijn van de effecten van wateroverlast, hitte en droogte op hun leefomgeving en die kennis hebben van welke maatregelen zij zelf kunnen treffen om de risico's te beperken (steentje bijdragen), zoals het klimaatbestendig inrichten van hun eigen perceel.

Enkele voorbeelden van informeren, enthousiasmeren en stimuleren is de gemeentelijke participatie in Groenblauw Twente (een initiatief van Twn), waarop inwoners het klimaatlabel van hun tuin kunnen bepalen en inspirerende voorbeelden gepresenteerd krijgen om hun tuin aan te pakken (zie: [link](#)⁹), en de klimaat escaperoom tijdens de Sunte Mart'n in 2023.

Lopende subsidieregelingen zijn er voor onder andere het vergroenen van de tuin, de aanschaf van een regenton of het afkoppelen van de regenpijp (meer informatie, onder andere over de hoogte van de vergoeding is te verkrijgen via: [link](#)¹⁰).

Eén van de acties waar Wierden, net als veel andere gemeenten in Nederland, aan meedoet is het NK Tegelwippen, waarbij een 'tegeltaxi' ingezet wordt om de gewipte tegels op te halen en af te voeren.

Figuur 8 Klimaat-escaperoom tijdens Sunte Mart'n 2023

Gemeente Wierden won Twents Klassement Tegelwippen 2023

Het eindklassement Twentse Wipper was overduidelijk: de gemeente Wierden werd regionaal winnaar van het NK-Tegelwippen. Met maar liefst 42.453 gewipte tegels eindigde het landelijk als nummer 4 in de categorie 'kleine gemeente'. Een waanzinnig resultaat dankzij de inzet van onze inwoners die in de periode van 21 maart tot en met 31 oktober 2023 tegels hebben vervangen voor groen. Door deze transitie is de gemeente Wierden vergroend en heeft de biodiversiteit toegenomen.

In 2023 won de gemeente Wierden het Twents klassement Tegelwippen

Figuur 9 Wierden winnaar Twents klassement Tegelwippen 2023 categorie kleine gemeenten

Ten aanzien van inzicht in en betrokkenheid bij de grondwaterstand (te hoog en te laag), heeft de gemeente de grondwaterstandmetingen digitaal ontsloten en beschikbaar gesteld voor haar inwoners en andere gebruikers, zie: [link](#)¹¹. Daartoe zijn de peilbuizen (deels) voorzien van divers¹² die semi-continue metingen verrichten. De divers worden periodiek uitgelezen.

⁹ <https://groenblauwtwente.nl/>

¹⁰ <https://www.wierden.nl/subsidie-voor-vergroenen-tuin-en-afkoppelen-regenwater>

¹¹ Twents Waternet - Actuele Grondwaterstanden: <https://grondwater.webscada.nl/twentswatanet/>

¹² Datalogger om (in dit geval) grondwaterstanden te meten en op te slaan

4.5.1 Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven bij werkzaamheden

Om overlast van werkzaamheden voor de omgeving zo veel mogelijk te voorkomen en in ieder geval tot een minimum te beperken, besteedt de gemeente veel aandacht aan goede communicatie richting belanghebbenden. Bij werkzaamheden in de openbare ruimte worden de belanghebbenden vroegtijdig en goed geïnformeerd over de gevolgen hiervan ten aanzien van bereikbaarheid en bedrijfsvoering. Afhankelijk van het project gebeurt dat door de gemeente of door de aannemer die het werk uit gaat voeren.

Rioolvervanging vindt zoveel mogelijk integraal en wijkgericht plaats. Hiermee wordt de overlast (frequentie) voor omwonenden beperkt.

Bij reconstructies/herinrichtingsprojecten maakt Wierden gebruik van burgerparticipatie met betrekking tot de bovengrondse inrichting en het vergroten van het bewustzijn ten aanzien van (hemel)water. Tijdens de bijeenkomsten in het kader van participatie wordt ook aandacht besteed aan het beperken van overlast tijdens de uitvoering, bereikbaarheid en tijdelijke maatregelen.

Een ander aspect is dat overlast gereduceerd wordt wanneer riolering gerelined wordt in plaats van vervangen. De gemeente maakt bij ieder project de doelmatigheidsafweging of de riolering vervangen of gerelined wordt. Naast kosten, spelen aspecten als de aanleg van gescheiden riolering (afkoppeling), de staat van de verharding, bovengrondse inrichting (toegankelijkheid, wenselijkheid van wegafsluitingen), ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen) en uiteraard het type ingrijpmaatstaf (verzakkingen, breuk/instorting) een rol. De gemeente kiest voor relining indien dat doelmatig wordt geacht.

4.5.2 Minimale overlast voor de omgeving

De gemeente probeert niet alleen om haar inwoners zo goed mogelijk voor te lichten, ook wordt er dagelijks hard gewerkt om de 'bedrijfszekerheid' van de riolering te waarborgen en overlast voor de omgeving tot een minimum te beperken. Om dit te bewerkstelligen dienen storingen snel opgemerkt en adequaat verholpen te worden.

Wanneer de (grotere) **gemalen** in storing vallen wordt dat via een geautomatiseerd meldingssysteem doorgegeven, waarna de storing binnen 24 uur verholpen wordt. Dit is van belang om te voorkomen dat er (puur) afvalwater overstort op oppervlaktewater.

De **minigemalen** zijn voorzien van een rode lamp signalering. De ervaring van de gemeente is dat storingen snel gemeld worden door de gebruiker. Ook komt het voor dat passanten hiervan melding maken.

De stabiliteit van de **riolering** dient eveneens gewaarborgd te zijn. De ingrijpmaatstaven met betrekking tot stabiliteit en waterdichtheid zijn aanleiding om met prioriteit maatregelen aan de riolering te treffen.

Stankoverlast moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Hier wordt in de ontwerpfase reeds rekening mee gehouden (denk aan inprikkpunten van drukriolering in het vrijvervalriool). Mochten er **stankklachten** binnenkomen (bijvoorbeeld na een illegale lozing of bij een lange droge periode), dan wordt dat adequaat onderzocht en krijgt de melder een terugkoppeling.

Werkzaamheden aan de riolering kunnen leiden tot overlast, zowel bij onderhoudswerkzaamheden als rioolreiniging en inspecties, als bij vervangingswerkzaamheden. Tijdelijke wegafsluitingen zijn daarbij niet te voorkomen. De gemeente Wierden streeft ernaar om geplande werkzaamheden zoveel mogelijk af te stemmen en gelijktijdig uit te voeren om de duur en frequentie van de overlast voor de inwoners te beperken. Daarnaast informeert de gemeente haar inwoners over uit te voeren werkzaamheden en de consequenties daarvan.

4.6 Maatregelenprogramma water en riolering

4.6.1 Exploitatielasten

Onderzoeken en maatregelen: algemeen en per watertaak

Exploitatiekosten	2026	2027	2028	2029
Algemene onderzoeken en maatregelen	€ 50.000	€ 85.000	€ 90.000	€ 75.000
Actualisatie rioolbeheerplan			€ 20.000	
Actualisatie systeemoverzicht stedelijk water + stresstest hemelwater		€ 25.000		
Opstellen Watertakenprogramma (inclusief input waterregels in Omgevingsplan)			€ 20.000	€ 25.000
Tussenevaluatie Watertakenprogramma		€ 10.000		
Algemeen: expertise extern (waaronder concretiseren SSW maatregelen)	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Afvalwaterzorgplicht	€ 103.640	€ 69.040	€ 34.940	€ 18.640
Onderzoek IBA's in kader van KRW (nader te bepalen, initiatief Vechtstromen)				
Onderzoek haalbaarheid en eventuele realisatie meetnet overstorten	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Onderzoek foutaansluitingen vrijvervalriolering	€ 5.000		€ 5.000	
Revisiegegevens verwerken en bijhouden	€ 8.640	€ 8.640	€ 8.640	€ 8.640
Onderzoek/maatregelen drukunits/gemalen algemeen				
- HWA onderzoek plus werking VGS-308 Elsmoat	€ 10.000			
- HWA onderzoek plus werking VGS-302 Vonderweg / Mettenkampsweg	€ 10.000			
- Onderzoek werking VGS-300 Kleen Esch nabij nr.4	€ 10.000			
- Onderzoek werking VGS-305 Vijverweg / Schering (De Weuste)	€ 10.000			
- Hydraulisch onderzoek gemalen IGM-005 en OPG-111		€ 15.000		
- NEN3140 drukrioolunits		€ 27.900		
- NEN3140 gemalen en randvoorzieningen			€ 3.800	
- H2S onderzoek (meting)	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
- Hydraulisch onderzoek Lage Eggeweg	€ 20.000			
- Nader onderzoek hydraulische capaciteit OPG-100 en OPG101	€ 20.000			
Onderzoek/maatregelen vrijvervalriolering algemeen				
- Onderzoek niet-aangesloten percelen buitengebied		€ 7.500	€ 7.500	
Hemelwaterzorgplicht	€ 194.450	€ 189.450	€ 159.450	€ 159.450
Hemelwaterstructuurplan	€ 35.000	€ 15.000		
Stresstest klimaatadaptatie		€ 15.000		
Communicatie/voorlichting bewoners	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Ondersteunen bewonersinitiatieven klimaatadaptatie	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Subsidie afkoppelen hemelwater	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Innovatiebudget (pilots, aanvullende subsidie) *	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Onderhoud vijvers	€ 9.450	€ 9.450	€ 9.450	€ 9.450
Grondwaterzorgplicht	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500
In stand houden meetnet grondwaterstanden (reparaties)	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Beheer grondwatermeetnet	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000

* = optioneel (plusvariant) innovatiebudget (pilots) à € 100.000 per jaar gedurende de planperiode

Beheer en onderhoud

Exploitatiekosten	2026	2027	2028	2029
Vrijverval riolering: onderhoud				
Reinigen en inspecteren	€ 119.362	€ 119.362	€ 119.362	€ 119.362
Inspecteren en reinigen alle rioolstelsels	€ 78.390	€ 78.390	€ 78.390	€ 78.390
Inspecteren en reinigen kolken	€ 34.410	€ 34.410	€ 34.410	€ 34.410
Rioolslib (afvoer en stortkosten)	€ 1.824	€ 1.824	€ 1.824	€ 1.824
Kolkenslib (afvoer en stortkosten)	€ 3.648	€ 3.648	€ 3.648	€ 3.648
Veegzand (afvoer en stortkosten)	€ 1.090	€ 1.090	€ 1.090	€ 1.090
Reparatieprogramma (klein onderhoud)	€ 146.650	€ 146.650	€ 146.650	€ 146.650
Deelreparatie en frezen alle rioolstelsels	€ 58.690	€ 58.690	€ 58.690	€ 58.690
Reparatie kolken	€ 28.450	€ 28.450	€ 28.450	€ 28.450
Reparatie riool/huisaansluitingen	€ 59.510	€ 59.510	€ 59.510	€ 59.510
Mechanische riolering: onderhoud				
Onderhoud grote gemalen en randvoorzieningen	€ 85.285	€ 85.285	€ 85.285	€ 85.285
BRL uitvoeren	€ 26.130	€ 26.130	€ 26.130	€ 26.130
Reinigen objecten	€ 59.155	€ 59.155	€ 59.155	€ 59.155
Storingen	€ 7.470	€ 7.470	€ 7.470	€ 7.470
Storingen: door externen af te handelen	€ 7.470	€ 7.470	€ 7.470	€ 7.470
Overig	€ 171.100	€ 171.100	€ 171.100	€ 171.100
Electriciteitskosten	€ 171.100	€ 171.100	€ 171.100	€ 171.100

Bijdragen, abonnementen, doorbelastingen en personele lasten en overhead

Exploitatiekosten	2026	2027	2028	2029
Bijdragen en abonnementen	€ 34.500	€ 34.500	€ 33.500	€ 33.500
Rioolbeheerprogramma BruTis	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Monitoring grondwaterstanden	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Abonnement H2GO, SIMS en dataverbruik comm. gemalen	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000
Monitoring overstorten				
Bijdrage Twents Waternet (en waterambassadeur, bijdrage Rijn Oost)	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
iReport SSW	€ 1.000	€ 1.000		
Abonnement Stichting RIONED, inclusief DPRA bijdrage	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Extracomptabele toerekeningen	€ 258.398	€ 258.398	€ 258.398	€ 258.398
Bladkorven (30%toerekening)	€ 4.190	€ 4.190	€ 4.190	€ 4.190
Straatvegen/reinigen (50%)	€ 59.071	€ 59.071	€ 59.071	€ 59.071
Onkruidbestrijding (10%)	€ 7.833	€ 7.833	€ 7.833	€ 7.833
Overhead straatvegen en kwijschelding	€ 15.920	€ 15.920	€ 15.920	€ 15.920
Overhead Ruimtelijk beheer en onderhoud	€ 135.456	€ 135.456	€ 135.456	€ 135.456
Overhead buitendienst	€ 35.928	€ 35.928	€ 35.928	€ 35.928
Personeel en overhead	€ 595.602	€ 595.602	€ 595.602	€ 595.602
Uren personeel BV riolering	€ 732	€ 732	€ 732	€ 732
Invorderingskosten belastingen	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250
Uren personeel ruimt. beheer realisatie (4233 uren)	€ 261.702	€ 261.702	€ 261.702	€ 261.702
Extra formatieplaatsen (1,0 fte, schaal 9) inclusief overhead	€ 134.332	€ 134.332	€ 134.332	€ 134.332
Uren buitendienst (2994 uren)	€ 131.736	€ 131.736	€ 131.736	€ 131.736
Uren voert./mater.beheer riolering	€ 41.850	€ 41.850	€ 41.850	€ 41.850
Mat./aanneemkosten rioolaansluiting	€ 21.000	€ 21.000	€ 21.000	€ 21.000

Inclusief uitbreiding van de formatie met 1 fte (zie hoofdstuk 5.10)

4.6.2 Investeringen

Onderstaande tabel toont alle investeringen (en reserveringen) voor de komende planperiode 2026-2029:

Investeringen mechanische riolering	AFS termijn	2026	2027	2028	2029
Investeringskosten gemalen (P, E, W)	15	€ 61.000	€ 120.250	€ 54.750	€ 38.000
Investeringskosten gemalen (C)	40	€ 187.500	€ 127.500	€ -	€ -
Onvoorzien/ extra investering gemalen: OPG-101 en OPG-100 nieuw gemaal (BK)	40			€ 100.000	€ 100.000
Drukriolering buitengebied: Investeringskosten renovatie clusters (W en E deel)	15	€ 274.050	€ 269.700	€ 269.700	€ 269.700
Drukriolering buitengebied: vervanging pompen (P) gelijktijdig met W en E deel	10	€ 321.300	€ 333.200	€ 333.200	€ 333.200
Totaal mechanische riolering afschrijvingstermijn 15 jaar	15	€ 335.050	€ 389.950	€ 324.450	€ 307.700
Totaal mechanische riolering afschrijvingstermijn 40 jaar	40	€ 187.500	€ 127.500	€ 100.000	€ 100.000
Totaal mechanische riolering afschrijvingstermijn 10 jaar	10	€ 321.300	€ 333.200	€ 333.200	€ 333.200
Drukriolering en mechanische riolering (leidingen)	AFS termijn	2026	2027	2028	2029
Vervanging leidingen drukriolering en mechanische riolering	60	€ -	€ -	€ -	€ -
Vrijverval riolering	AFS termijn	2026	2027	2028	2029
Akkerwal (500 meter, rond 600 mm)	60	€ 450.000			
Kluinveen (444 meter, rond 400 mm)	60				€ 398.193
Rioolvervanging 80% (gemiddeld 880 m/jr periode 2026-2029) nader te concretiseren	60	€ 600.000	€ 960.000	€ 960.000	€ 641.446
Relining 20% (gemiddeld 220 m/jr periode 2026-2029) nader te concretiseren	60	€ 150.000	€ 240.000	€ 240.000	€ 160.361
Totaal vervanging en relining vrijvervalriolering	60	€ 1.200.000	€ 1.200.000	€ 1.200.000	€ 1.200.000
Klimaatadaptatie en SSW maatregelen	AFS termijn	2026	2027	2028	2029
Afkoppelen bij ruimtelijke plannen (100% IT riool) en klimaatinvesteringen					
Kluinveen (regenwaterstelsel en afkoppeling)	60				€ 177.000
Klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte	60		€ 50.000	€ 250.000	€ 100.000
Kleine klimaatadaptieve maatregelen (meeliftten andere disciplines)	25	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Marktstraat, wadiconstructie	25		€ 100.000		
Afkoppeling bij rioolvervanging					
Bij rioolvervanging: afkoppelen en meeleggen IT riool doelmatig bij 50% (t/m 2050)	60	€ 175.000	€ 175.000	€ 175.000	€ 175.000
Klimaatadaptatie overig					
Afkoppelen daken gemeentelijke gebouwen	60	€ 50.000		€ 50.000	
Totaal klimaatadaptatie, afkoppelen en reduceren kans op wateroverlast 60 jaar	60	€ 225.000	€ 225.000	€ 475.000	€ 452.000
Totaal klimaatadaptatie, afkoppelen en reduceren kans op wateroverlast 25 jaar	25	€ 50.000	€ 150.000	€ 50.000	€ 50.000
Totale investering per jaar		€ 2.318.850	€ 2.425.650	€ 2.482.650	€ 2.442.900

5 Wat is daarvoor nodig?

In dit hoofdstuk worden de kosten en baten (inning van de rioolheffing) van de rioleringszorg behandeld. De Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt dat de rioolheffing maximaal 100% kostendekkend mag zijn¹³. Het is daarnaast toegestaan om voor toekomstige investeringen of groot onderhoud een spaarvoorziening in het leven te roepen en voor deze toekomstige uitgaven te sparen.

Aan de uitgavenzijde wordt onderscheid gemaakt in lopende kapitaallasten, nieuwe investeringen (vervanging en afkoppeling), exploitatielasten (personele inzet, beheer en onderhoud stelsel, onderzoek en plannen waaronder niet-structurele posten volgend uit dit plan) en btw. Deze aspecten worden onderstaand behandeld.

De inkomstenkant is de exponent van de uitgavenzijde. In hoofdstuk 5.7 wordt de heffing berekend die nodig is om een kostendekkend geheel te hebben en in de toekomst te houden.

Om deze reden wordt een langere periode dan de planperiode van dit WTP in ogenschouw genomen. Er kan geanticipeerd worden op een toekomstige stijging of daling van de lasten. We kijken vooruit tot en met 2070, waarmee eventuele vervangingspieken meegenomen worden.

Naast de financiën, moet ook de personele kant niet uit het oog verloren worden. In hoofdstuk 5.9 wordt de theoretisch benodigde en daadwerkelijk aanwezige formatie voor water en riolering binnen de gemeente Wierden belicht.

5.1 Algemeen

Investeringen in de riolering moeten op grond van de gemeentelijke financiële voorschriften worden geactiveerd. Activeren leidt tot kapitaallasten, bestaande uit rente- en afschrijvingslasten.

Indien de gemeente beschikt over een spaarvoorziening mogen investeringen bij voldoende saldo direct worden afgeboekt in de balanssfeer (waardoor er geen of minder nieuwe kapitaallasten ontstaan).

Basisregel: investeringen in het riool activeren en afschrijven

Onder het BBV is de basisregel dat investeringen met economisch nut geactiveerd moeten worden (artikel 59, eerste lid BBV). Alle investeringen in het riool -ook de vervangings- en verbeteringsinvesteringen- vallen onder de investeringen met een economisch nut. Immers, een gemeente kan middelen genereren via het riooltarief (artikel 59, tweede lid BBV). De geactiveerde investeringen leiden voor de duur van de afschrijfperiode tot kapitaallasten en deze lasten kunnen op grond van artikel 228a Gemeentewet in het tarief worden meegenomen [Notitie Riolering, Commissie BBV, oktober 2009]

Onderzoeken worden veelal niet geactiveerd:

Activeren immateriële activa

De mogelijkheid om immateriële activa te activeren is door de BBV aanzienlijk beperkt. Alleen kosten van onderzoek en ontwikkeling kunnen nog worden geactiveerd. Daarbij geldt ook nog de voorwaarde dat er reëel zicht moet zijn op de verwezenlijking van de plannen (bovendien moet het gaan om de verwezenlijking van tastbare zaken). De maximale afschrijvingstermijn is in de BBV gesteld op 5 jaar.

In Wierden worden de kosten ten behoeve van plannen en onderzoeken niet geactiveerd. Deze kosten worden gedekt vanuit de exploitatie. Binnen de exploitatiepost *Algemene onderzoeken en maatregelen* is hiervoor jaarlijks een bedrag gereserveerd. Daarnaast worden reeds voorziene onderzoeken meegenomen in de meerjarenraming van de exploitatie.

¹³ de gemeente mag besluiten om een deel van de kosten uit andere middelen te financieren.

De gemeente Wierden beschikt over een **spaarvoorziening** ten behoeve van toekomstige (riool)vervangingen en werkt daarnaast met een **egalisereserve** om de jaarresultaten van het rioleringsplan te egaliseren.

Het saldo van de **egalisereserve** is relatief beperkt en bedraagt € 144.000. Dit saldo wordt enkel aangewend om eventuele tegenvallers in de exploitatie op te kunnen vangen zonder dat er direct een begrotingstekort optreedt. Positieve resultaten (of uitgestelde kosten) worden aan de egalisereserve toegevoegd. Wanneer de reserve het maximale saldo ter grootte van 15% van de jaarlijkse exploitatielasten overschrijdt, leidt dit tot egalisatie van het tarief of storting in de spaarvoorziening.

Iedere 4 jaar, wanneer er ook een nieuw Watertakenplan (of -programma) wordt opgesteld, wordt het kostendekkingsplan en de doorkijk herzien. Tussentijds wordt het kostendekkingsplan geactualiseerd indien daar aanleiding toe is (substantiële afwijkingen ten opzichte van de prognoses). Bij een actualisatie wordt berekend of de geprognoseerde ontwikkeling van de rioolheffing nog volstaat.

Het saldo van de **spaarvoorziening** is de afgelopen jaren gestegen tot ruim € 2,53 miljoen (jaarrekening 2023). Het gehele saldo wordt ingezet om nieuwe kapitaallasten te voorkomen. In de planperiode wordt de spaarvoorziening gevoed met jaarlijkse (begrote) dotaties die in hetzelfde boekjaar in mindering gebracht worden op de investeringen met als doel het ontstaan van nieuwe kapitaallasten te voorkomen of te beperken.

5.2 Kapitaallasten en werking spaarvoorziening

De gemeente Wierden heeft haar financiële afschrijvingstermijn (economische levensduur) vastgelegd in de Nota vaste activabeleid 2022. Ten aanzien van riolering gerelateerde aspecten worden de volgende financiële afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Riolering: rioolbuizen en leidingen, infiltratieriolering (1e aanleg): 60 jaar
- Afkoppelingsprojecten: 60 jaar
- Klimaatadaptieve maatregelen bovengronds: 25 jaar
- Gemalen (pompen, elektromechanisch en werktuigbouwkundig): 15 jaar
- Gemalen en pompunits (bouwkundig): 40 jaar

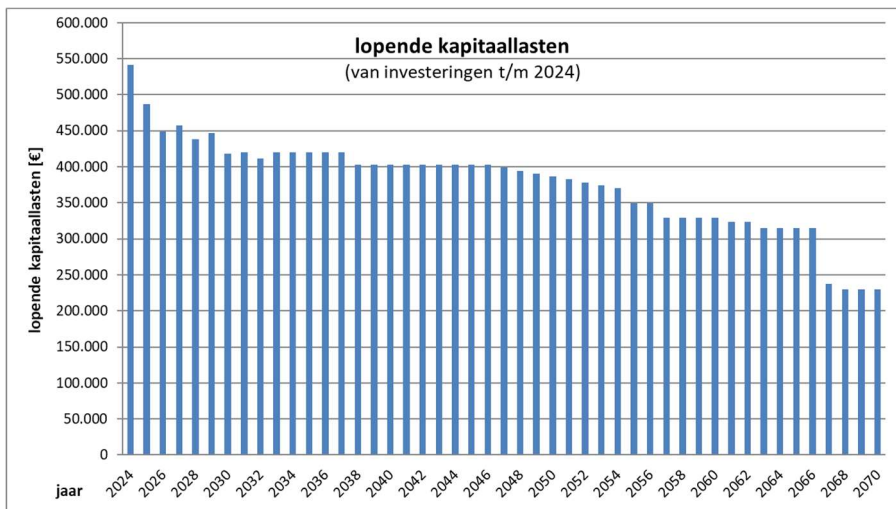
Uit praktijkervaringen en de kwalitatieve staat van pompen van de puntunits van de drukriolering in het buitengebied, is geadviseerd om de financiële afschrijvingstermijn van deze pompen te wijzigen van 15 naar 10 jaar. Deze mutatie is reeds in het kostendekkingsplan van dit Watertakenplan verwerkt.

Voor alle te activeren investeringen geldt een annuïteitenafschrijving. Investeringen met een omvang onder de € 5 duizend worden niet geactiveerd.

De rekenrente voor nieuwe investeringen bedraagt momenteel (2025) 3,5% conform de nota meerjarenbeleid. Het rentepercentage wordt jaarlijks vastgesteld bij de begroting.

Investeringen in het verleden, ten behoeve van vervangingen (al dan niet in combinatie met verbeteringen zoals afkoppeling), de aanleg van randvoorzieningen, dan wel aansluiting van het buitengebied, zijn geactiveerd; dit heeft geleid tot kapitaallasten. Onderstaande grafiek toont de lopende kapitaallasten van geactiveerde investeringen tot en met het jaar 2024.

In 2024 bedroegen de kapitaallasten 15% van de totale inkomsten uit de rioolheffing.

Figuur 10 Lopende kapitaallasten taakveld water en riolering

Naast de rente als onderdeel van de lopende kapitaallasten (rente en afschrijving), wordt een constante kostenpost *Correctie rentenotitie BBV* opgenomen. Dit is het verschil tussen de rente op basis van het gemiddelde rentetarief in staat C en de werkelijke rente op de investeringen. De meeste investeringen die zijn geactiveerd, zijn gefinancierd tegen een hoger rentepercentage.

Werking van de spaarvoorziening

Voor de rioolheffing bestaat de wettelijke mogelijkheid om via het tarief vooraf gepland te sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen (art 229b, tweede lid, onderdeel a, van de Gemeentewet). Ook deze spaarbedragen moeten op grond van de BBV aan een spaarvoorziening worden toegevoegd. In het jaar dat de vervangingsinvestering wordt gerealiseerd, komt deze als actief op de balans en kan de opgebouwde spaarvoorziening (saldo) daarop in mindering worden gebracht. Via de spaarbedragen kan het opwaartse effect van de vervangingsinvesteringen op de rioolheffing dus worden beperkt.

In het kostendekkingsplan zijn de spaarbedragen voor toekomstige vervangingen aangegeven als dotatiebedragen aan de spaarvoorziening. Om de (nieuwe) kapitaallasten zo laag mogelijk te houden en daarmee financiële armslag te creëren voor de toekomst, worden investeringen 'zo weinig mogelijk' geactiveerd (het saldo van de spaarvoorziening wordt maximaal ingezet om investeringsbedragen direct af te boeken).

De komende planperiode bedraagt de gemiddelde jaarlijkse dotatie aan de spaarvoorziening afgerond €1,54 miljoen. Het resultaat is dat in de planperiode alle investeringen direct afgeboekt worden in de balanssfeer en er derhalve geen nieuwe kapitaallasten ontstaan.

5.3 Nieuwe investeringen planperiode

De komende planperiode worden water- en riool gerelateerde investeringen uitgevoerd. Voor alle investeringen geldt dat deze gebaseerd zijn op **prijspeil januari 2024**.

1. Vervangingsinvesteringen ten behoeve van riolering (buizen) en afkoppelinvesteringen, alsmede (overige) investeringen vanuit het Programma Klimaatadaptatie (2022-2028) die gefinancierd (mogen) worden vanuit de rioolheffing omdat deze een of meerdere zorgplichten dienen, worden geactiveerd en financieel afgeschreven in 25 of 60 jaar indien de spaarvoorziening ontoereikend is om deze investeringen direct af te boeken.

2. Bij rioolvervangingen maakt het niet uit of de bestaande buis vervangen, dan wel in zijn geheel gerelined wordt. Grootchalige relining¹⁴ wordt gelijkgesteld aan vervanging, waardoor hiervoor dezelfde financiële (rekenkundige) uitgangspunten gelden. Zie **bijlage 5-2** voor het (riool)vervangingsplan.
3. Vervangingsinvesteringen ten behoeve van pompen en gemalen worden geactiveerd en financieel afgeschreven over 40 jaar voor zover deze bouwkundige vervangingen betreffen én de spaarvoorziening ontoereikend is om deze investeringen direct af te boeken (laatstgenoemd aspect geldt pas na de planperiode van dit Watertakenplan).
4. Mechanisch/ elektrische vervangingen van pompen en gemalen worden geactiveerd en financieel afgeschreven over 15 jaar, met uitzondering van de pompvervanging bij pompunits waarvoor een termijn van 10 jaar geldt.
5. In de eenheidsprijzen voor de bepaling van de investeringskosten is 15% VAT kosten¹⁵ opgenomen.
6. Kosten voor Groot onderhoud¹⁶ mogen niet geactiveerd worden. Deze kosten komen direct ten laste van de rioolheffing. Een eventuele bijdrage vanuit de “Voorziening vervanging en groot onderhoud” is toegestaan. Wierden rekent geen kosten voor baggeren toe aan het taakveld riolering.
7. Plannen en onderzoeken worden, zoals aangegeven, direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Voor een samenvatting van het kostendekkingsplan wordt verwezen naar **bijlage 5-2**.

5.4 Exploitatielasten

In onderstaande tabel wordt een totaalbedrag van de exploitatielasten per rubriek weergegeven. Een nadere specificatie is weergegeven in hoofdstuk 4.6.1. De totale exploitatielasten bedragen in de planperiode gemiddeld € 1.634.000.

Exploitatiekosten	2026	2027	2028	2029
Vrijverval riolering: onderhoud	€ 266.012	€ 266.012	€ 266.012	€ 266.012
Mechanische riolering: onderhoud	€ 263.855	€ 263.855	€ 263.855	€ 263.855
Bijdragen en abonnementen	€ 34.500	€ 34.500	€ 33.500	€ 33.500
Extracomptabele toerekeningen	€ 258.398	€ 258.398	€ 258.398	€ 258.398
Algemene onderzoeken en maatregelen	€ 50.000	€ 85.000	€ 90.000	€ 75.000
Afvalwaterzorgplicht	€ 103.640	€ 69.040	€ 34.940	€ 18.640
Hemelwaterzorgplicht	€ 94.450	€ 89.450	€ 59.450	€ 59.450
Grondwaterzorgplicht	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500	€ 8.500
Personeel en overhead	€ 595.602	€ 595.602	€ 595.602	€ 595.602
Totaal exploitatielasten	€ 1.674.957	€ 1.670.357	€ 1.610.257	€ 1.578.957
<i>exclusief dotatie voorziening, kwijschelding, kapitaallasten en BTW</i>				

Figuur 11 Exploitatielasten taakveld water en riolering exclusief kapitaallasten, btw en dotatie spaarvoorziening

¹⁴ ‘Grootchalige’ relining is een relatief begrip; als stelregel geldt dat het meerdere strengen betreft en dat als uitgangspunt geldt dat deze strengen (na relining) zullen blijven liggen, indien de overige strengen een aantal jaren later vervangen zouden worden.

¹⁵ Kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht (kosten voor engineering, het toezicht en projectmanagement) betreffende de realisatie van een project

¹⁶ Onderhoud van ingrijpende aard dat op een groot deel van het object wordt uitgevoerd én na een langere gebruiksperiode moet worden verricht, ook wel lang-cyclisch onderhoud genoemd. Hieronder valt bijvoorbeeld deel-relining van riolen, voor zover dit de levensduur van het rioelstelsel als geheel niet verlengt, en het periodiek opschonen van de bodems van retentievoorzieningen

Doorbelastingen

De gemeente Wierden rekent 50% van de **straatveegkosten** toe aan de rioolheffing. Als gevolg van de toename van het percentage gescheiden stelsels, wordt het nog belangrijker de straten en wegen goed en frequent te vegen. Hierdoor neemt enerzijds de verontreiniging van infiltratie- en regenwatertransportvoorzieningen af en verzamelt zich minder afval in de kolken (afname kosten kolkenzuigen), anderzijds neemt de kans op waterhinder en –overlast als gevolg van verstoppingen af.

Een gering percentage van de kosten voor **onkruidbestrijding** wordt toegerekend aan de rioolheffing. Net als straatvegen, heeft ook onkruidbestrijding een indirecte link met de rioleringszorg. Onkruidbestrijding wordt mede toegepast om de goten hun functie te kunnen laten uitvoeren en de instroming van hemelwater in kolken te waarborgen. Toerekening van 10% van de kosten wordt als reëel beschouwd.

Dertig procent van de kosten die gemoeid zijn met de **bladkorven**, de bladcampagne (plaatsen, ledigen en verwijderen bladkorven), worden toegerekend aan het taakveld water en riolering. De argumentatie is dat het ingezameld blad niet op straat en vervolgens in de goten en kolken terecht komt, hetgeen leidt tot een reductie van de straatveegkosten.

Een deel van de kosten voor **onderhoud aan stedelijke waterpartijen** (onderhoud vijvers) wordt bekostigd uit de rioolheffing. Het betreft € 9.450 aan kosten voor het maaien van beschoeiingen en klepelen van watergangen achter riooloverstorten en maakt deel uit van de rubriek hemelwaterzorgplicht.

De gemeente rekent een beperkt bedrag van € 4.250 aan **perceptiekosten** (invorderingskosten belastingen) toe aan de exploitatie van het taakveld riolering. Dit zijn de kosten die gelieerd zijn aan de inning van de rioolheffing. Daarnaast worden (structureel) 240 heffingseenheden vrijgesteld van de rioolheffing (**kwijtschelding**). Deze kosten worden als negatieve baten meegenomen in de berekening van de kostendeckende rioolheffing. Dat geldt tevens voor de gedeerde inkomsten als gevolg van **leegstand**, zie hoofdstuk 5.6 Heffingseenheden.

5.5 BTW toerekening

Gemeenten mogen bij bepaling van de omvang van de lasten ten behoeve van de berekening van de toegestane hoogte van de rioolheffing de geraamde BTW meenemen (229b,2b Gemeentewet). De reden hiervan is dat vóór de invoering van het BTW-compensatiefonds (BCF) dit ook al mocht en de gemeente bij de invoering van het BCF anders een niet bedoeld inkomstenverlies zou hebben geleden.

Het gaat hierbij om alle BTW, dus zowel de BTW die drukt op goederen en diensten die direct als last op de exploitatie drukken of via een voorziening lopen, als ook de BTW die drukt op de investeringen, onverschillig of deze worden geactiveerd of direct uit een voorziening worden bekostigd.

De gemeente Wierden rekent een deel van de compensabele BTW-last toe (bestaand beleid). Dit is derhalve een grondslag voor de berekening van de rioolheffing. In totaliteit bedraagt de vaste BTW toerekening € 148.762 per jaar.

5.6 Heffingseenheden

Gemeente Wierden hanteert ten aanzien van de rioolheffing een gebruikersheffing (gebruikers van een perceel). Voordeel van deze systematiek is dat het eenduidig en daardoor administratief eenvoudig is, waardoor de perceptiekosten beperkt blijven. Panden zonder gebruiker (bijvoorbeeld leegstaande (huur)woningen, winkel- en/of bedrijfspanden) kunnen niet aangeslagen worden aangezien deze geen gebruiker hebben. Op basis van realisatiecijfers wordt voor de post 'oninbaar' structureel rekening gehouden met 350 woningen en 100 niet-woningen.

Het aantal panden dat aangeslagen wordt voor de rioolheffing stijgt de komende jaren als gevolg van woningbouw (uitbreiding en inbreiding), alsmede ontwikkelingen op bedrijventerreinen (niet-woningen).

In onderstaande tabel zijn de geprognoseerde aantallen weergegeven ten aanzien van de ontwikkeling van het aantal heffingseenheden.

Wijzigingen in de prognoses hebben effect op de hoogte van de kostendekkende rioolheffing.

Belasting jaar	Woningen netto toename	Totaal aantal woningen	Opmerking	Niet-woningen netto toename	Totaal aantal niet-woningen
2025	350	10.949	In aanbouw zijnde woningen in 2024	25	1.094
2026	150	11.099		25	1.119
2027	150	11.249		25	1.144
2028	150	11.399		25	1.169
Na 2028	constant	11.549		constant	1.194

5.7 Berekening kostendekkende rioolheffing

De kostendekkende rioolheffing is berekend voor de periode 2026-2070. Er is gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten: de **egalisereserve** blijft bestaan naast de **spaarvoorziening**. In de planperiode worden onttrekkingen uit de spaarvoorziening gedaan om nieuwe kapitaallasten te voorkomen en (daardoor) de stijging van de heffing de komende jaren tot een minimum te beperken.

Er vindt ieder jaar een dotatie aan de spaarvoorziening plaats om te kunnen anticiperen op toekomstige vervangingen en een toename van investeringen; dit gebeurt zowel direct (opbouw saldo), als indirect (inzet saldo) om nieuwe kapitaallasten te voorkomen of beperken en daardoor financiële armslag voor de toekomst te creëren.

De dotatie aan de voorziening bedraagt in de planperiode gemiddeld € 1.542.000 per jaar. Zoals bovenstaand beargumenteerd geldt als uitgangspunt dat de voorziening volledig ingezet wordt om de te activeren bedragen zo laag mogelijk te houden.

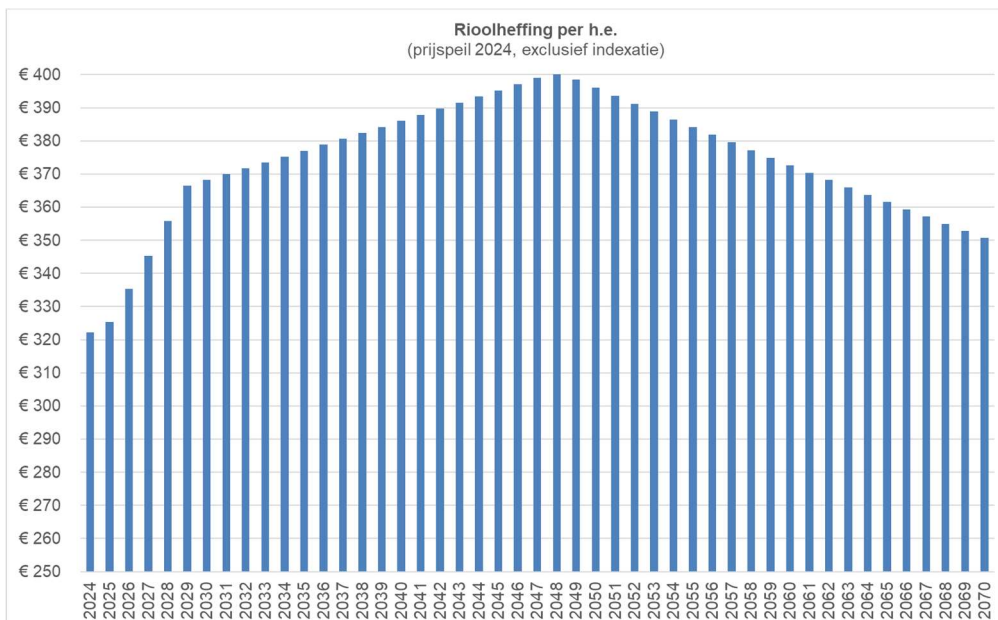
Om de rioolheffing ook in de toekomst kostendekkend te houden is de volgende ontwikkeling benodigd:

Periode	Stijging rioolheffing (exclusief jaarlijkse indexatie)
Planperiode 2026 t/m 2029	3,0% per jaar + jaarlijkse indexatie
2030 t/m 2048	0,5% per jaar + jaarlijkse indexatie
2049 t/m 2070	-/- 0,6% per jaar + jaarlijkse indexatie
Rioolheffing 2070	€ 351 per heffingseenheid (prijsspeil 2024)
Kapitaallasten in 2070	5,4% van de baten (15% in 2024)

Gedurende de beschouwde periode tot en met 2070 wordt 100% van de investeringen direct afgeschreven in de balanssfeer (en derhalve niet geactiveerd en langjarig afgeschreven) als gevolg van de inzet van de voorziening.

De gehanteerde strategie heeft een positief effect op de hoogte van de rioolheffing (lagere kapitaallasten).

Onderstaande figuur toont de ontwikkeling van de rioolheffing in de periode 2025 t/m 2070 (exclusief inflatie).

Figuur 12 Ontwikkeling rioolheffing 2024 t/m 2070 (exclusief indexatie)

Plusvariant: Innovatiebudget

We zetten in op besparen en benutten/ hergebruik van water (voorkeursvolgorde). Dit draagt bij aan de waterbeschikbaarheid tijdens droogte. Hergebruik van hemelwater wordt nog niet grootschalig toegepast in Nederland. Wij zien het als een kans om dit mede te faciliteren middels een pilot. Een voorbeeld is het nieuwe deel van Zenderink, waar we samen met TwN hergebruik in huis willen stimuleren. De ervaringen kunnen stimulerend werken voor individuen en/ of organisaties in Wierden en in heel Twente. Dit is een van de voorbeelden waarvoor het innovatiebudget ingezet kan worden. Daarnaast kan ook gedacht worden aan maatregelen ten aanzien van de Kader Richtlijn Water (KRW) of (aanvullende) afvalwaterbehandeling in het buitengebied. Buiten de reeds bestaande subsidies zetten we in op innovatie en het stimuleren van nieuwe ideeën binnen en buiten de bebouwde kom.

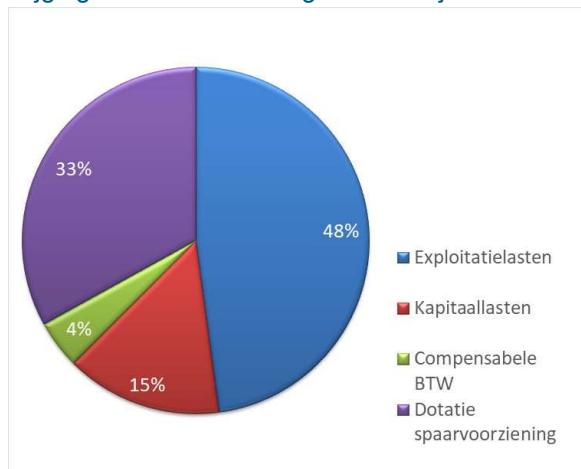
Om **duurzaamheid en innovatie** te stimuleren wordt voorgesteld om in de planperiode een aanvullend budget van € 100.000 per jaar te reserveren binnen de exploitatie (onderdeel hemelwaterzorgplicht) als innovatiebudget voor pilots, aanvullende subsidie.

Wanneer we dit budget van 4x € 100.000 meenemen in de berekening van de kostendeckende rioolheffing zal de rioolheffing in 2026 t/m 2029 niet met 3% (basis) maar met 4% per jaar stijgen, exclusief jaarlijkse indexatie.

5.8 Opbouw van de rioolheffing

De rioolheffing in de gemeente Wierden bedraagt in 2025 afgerond € 325 per heffingseenheid. De totale inkomsten bedragen afgerond € 3,72 miljoen (rekening houdend met leegstand en kwijtschelding). 48% van de inkomsten wordt besteed aan de exploitatie en dient voor de uitvoering van onder andere het dagelijks beheer en onderhoud, personeelslasten, onderzoeken, maatregelen (zie tabel met exploitatielasten), inclusief niet-structurele onderzoeken en maatregelen voortkomend uit dit WTP. 15% betreft kapitaallasten; de rente en afschrijvingslasten van rioolgerelateerde investeringen uit het (recente) verleden. Afgerond 4% van de lasten bestaat uit compensabele BTW en nog eens 33% wordt gereserveerd om toekomstige pieken in (vervangings)investeringen op te vangen (spaarcomponent in de voorziening); dit draagt er aan bij dat de stijging van de rioolheffing in de nabije toekomst beperkt wordt.

Figuur 13 Procentuele verdeling van de lasten (peiljaar 2025)

5.9 Maatstaf rioolheffing

In hoofdstuk 5.6 is beschreven dat de gemeente Wierden een gebruikersheffing kent. De gebruiker wordt aangeslagen voor diens perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De belasting wordt geheven naar een vast bedrag per perceel¹⁷ (iedereen betaalt hetzelfde bedrag).

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft de Modelverordening Rioolheffing vervangen om recht te doen aan de bredere invulling van de gemeentelijke watertaken. Naast de reguliere rioleringstaak, vallen ook maatregelen tegen wateroverlast en verdroging onder de zorgtaken, veelal betreft het maatregelen in de publieke ruimte. Van deze maatregelen heeft iedereen profijt (collectief goed). Om die reden adviseert VNG om zoveel mogelijk percelen in de heffing te betrekken. De varianten die voorgesteld worden, onderverdeeld naar de maatstaf van de heffing, zijn:

- Naar een vast bedrag;
- Naar de waarde in het economische verkeer van het WOZ-object of roerende zaak;
- Naar waterafvoer/-verbruik (in combinatie met een vast bedrag).

De huidige maatstaf van Wierden is een van de drie door VNG voorgestelde varianten. Daarnaast zijn de huidige perceptiekosten laag (eenvoudig en eenduidig) en de opbrengstzekerheid is groot. Om deze reden wordt voorgesteld om de huidige maatstaf van de rioolheffing in Wierden te continueren.

¹⁷ Verordening Rioolheffing Wierden 2024: [Besluit van de gemeenteraad van Wierden over vaststelling Verordening Rioolheffing 2024](#). | Lokale wet- en regelgeving (overheid.nl)

5.10 Personele capaciteit

Met de door Stichting RIONED geheel geactualiseerde formatietool is de benodigde omvang van de formatie voor het taakveld water en riolering berekend. Hiervoor is gebruik gemaakt van de voor Wierden geldende (gewenste) verdeling tussen zelf doen en uitbesteden. Daarnaast is de werkelijk beschikbare formatie geïnventariseerd. Geconcludeerd wordt dat de overall formatie op peil is wanneer de binnen- en buitendienst vergeleken wordt met de theoretisch benodigde formatie.

Echter, er zijn duidelijke verschillen binnen functieprofielen waar te nemen. In het algemeen kan gesteld worden dat de binnendienst een tekort heeft.

Onderstaande tabel toont de resultaten:

functieprofiel	benodigde bezetting (fte)	uitbested (fte)	benodigde eigen bezetting (fte)	huidige bezetting (fte)	verschil (fte)
Beleidsmedewerker	1,07	0,16	0,91	1,00	0,09
Beheerder	1,82	0,17	1,65	0,85	-0,80
Ontwerper	0,71	0,71	0,00	0,00	0,00
Gegevensbeheerder	0,26	0,09	0,17	0,15	-0,02
Projectleider, werkvoorbereider, toezichthouder	1,43	0,43	1,00	1,00	0,00
<i>Subtotaal binnendienst</i>	<i>5,30</i>	<i>1,57</i>	<i>3,73</i>	<i>3,00</i>	<i>-0,73</i>
Buitendienst	4,09	2,43	1,66	2,50	0,84
totaal	9,38	4,00	5,38	5,50	0,12

Figuur 14 Benodigde en beschikbare formatie taakveld water en riolering gemeente Wierden

Buitendienst: de formatie van de buitendienst is met 2,5 fte aan de hoge kant gezien het werkelijke uitbestedingspercentage (benodigde eigen formatie bedraagt 1,66 fte).

Binnendienst: de volgende conclusies zijn uit de analyse getrokken:

- Ondanks dat er één **beleidsmedewerker** is, is de formatie (kwetsbaar, maar) op peil.
- Er is geen **ontwerper** in Wierden, deze werkzaamheden worden bewust 100% uitbested. Derhalve ook geen tekort. Begeleiding en toetsing van de werkzaamheden gebeurt door de beheerder en beleidsmedewerker.
- **Gegevensbeheer** vindt deels door de beheerder plaats (0,15 fte), daarnaast door structurele inhuur (1 dag per maand). Daarmee is de formatie op orde.
- **Projectleider, werkvoorbereider en toezichthouder**: wordt uitgevoerd door het projectenbureau (interne inhuur). Deze formatie is op orde en inzet is op basis van werkelijke projecten.
- Het tekort is aanwezig bij het functieprofiel **beheerder**. Dit wordt theoretisch berekend, op basis van gemeentegrootte en assets, en tevens op basis van werkelijk uitbestedingspercentage. Daarnaast wordt dat ook in de praktijk zo ervaren. Er is momenteel 0,85 fte aanwezig (de overige 0,15 fte voor gegevensbeheer), terwijl er 1,65 fte benodigd is. Dat geldt zowel voor activiteiten op het gebied van beheer drukriolering en gemalen, als ook daarbuiten: uit de analyse en ervaringen blijkt dat het tekort breder is. Ook de kwetsbaarheid is groot, met één beheerder.

Gemeente Wierden is voornemens de capaciteit voor het functieprofiel beheerder te vergroten met 1,0 fte. De benodigde additionele kosten zijn vanaf 2025 meegenomen in de berekening van de benodigde kostendekkende rioolheffing.

Begrippenlijst

Activiteitenbesluit

Het Activiteitenbesluit is gebaseerd op de Wet milieubeheer (Wm) en de Waterwet. Door het activiteitenbesluit is de regulering van afvalwaterlozingen drastisch gestroomlijnd. Lozingen vanuit een inrichting worden in beginsel met het Activiteitenbesluit geregeld. In het Activiteitenbesluit staan milieuregels, vooral voor bedrijven. Alle bedrijven in Nederland vallen onder het Activiteitenbesluit.

Afkoppelen

Het hemelwater, afkomstig van verhard oppervlak, niet langer lozen op de riolering, maar op een andere wijze verwerken (hergebruik, infiltratie, lozing op oppervlaktewater).

Afvalwaterwaterzuiveringsinstallatie (AWZI)

Zie Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI)

Afvalwatertransportgemaal (AWTG)

Het door de gemeente ingezamelde afval- en hemelwater wordt middels rioolgemaal en persleidingen getransporteerd naar het overnamepunt van het waterschap. Vanaf het overnamepunt is het waterschap verantwoordelijk voor het verpompen middels het afvalwatertransportgemaal, het transport en uiteindelijk de zuivering van het stedelijk afvalwater bij de RWZI.

Basisrioleringsplan (BRP) – vervangen door SSW

Een BRP geeft inzicht in het hydraulische en milieutechnische functioneren van het rioolstelsel. Hierin worden alle gegevens van het rioolstelsel van het betreffende gebied of van de betreffende stad opgenomen en doorgerekend. Het gaat om de opbouw van het rioolstelsel in lengtes, diameters, jaar van aanleg, verhard oppervlak, etc. Op basis van deze gegevens worden in het BRP voorstellen gedaan hoe het stelsel te laten voldoen aan de gestelde eisen. De in het BRP aangegeven noodzakelijke veranderingen worden in het GRP opgenomen en (financieel) verwerkt.

Bergbezinkbassin

Een bergbezinkbassin, vaak afgekort als BBB, is een bak achter een overstort van een rioolstelsel. Bij een overstorting stroomt het BBB vol met water. Pas als het BBB vol is stort het water over vanuit het BBB op het oppervlaktewater. Na een overstorting wordt het water uit het BBB teruggebracht in het rioolstelsel, zodat het naar de RWZI kan stromen. Het BBB is bedoeld om vuilemissie via overstortingen te reduceren.

Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)

Het Besluit bouwwerken leefomgeving is een van de vier algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet en is te zien als de ‘vervanger’ van het Bouwbesluit 2012. In het Bbl staan de algemene rijksregels over veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid van bouwwerken.

Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)

Het Besluit kwaliteit leefomgeving is een van de vier algemene maatregelen van bestuur (amvb) onder de Omgevingswet. Deze amvb bevat inhoudelijke regels voor bestuurshandelen. Het gaat daarbij onder meer over de omgevingswaarden, de instructieregels, de beoordelingsregels voor toestemmingsbesluiten (zoals de omgevingsvergunning en het projectbesluit), de programma's en de programmatische aanpak, de monitoring en informatieverplichtingen en de bijzondere beheerbevoegdheden.

Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi)

Op 1 juli 2011 is het Besluit lozen buiten inrichtingen in werking getreden. In dit besluit zijn regels opgenomen voor categorieën van lozingen die het gevolg zijn van activiteiten die plaatsvinden buiten inrichtingen. Lozingen vanuit inrichtingen vallen onder het **Activiteitenbesluit** en het lozen vanuit huishoudens is geregeld met het **Besluit lozing afvalwater huishoudens**.

Besluit lozing afvalwater huishoudens (Blah)

Het Besluit lozing afvalwater huishoudens regelt alle lozingen vanuit particuliere huishoudens. De Wet milieubeheer, de Wet Bodembescherming en de Waterwet vormen de grondslag voor het besluit. Het Blah regelt alle lozingssituaties die bij een particulier huishouden aan de orde kunnen zijn. Zowel in stedelijk gebied als in het buitengebied.

BTW compensatiefonds

Als gemeenten en provincies diensten of goederen extern inkopen, betalen zij daarover btw. In tegenstelling tot bedrijven kunnen zij die btw niet terugvorderen van de Belastingdienst. Extern ingekochte diensten zijn daarom al snel duurder dan intern uitgevoerde activiteiten. Sinds 2003 kunnen gemeenten en provincies met het BTW compensatiefonds toch de btw terugvragen (onder voorwaarden) die ze hebben betaald over uitbesteed werk.

Droogweerafvoer (dwa)

Dwa is de afvoer van afvalwater van huishoudens en bedrijven. In tegenstelling tot rwa (regenwaterafvoer) is er altijd sprake van dwa, ongeacht de weersomstandigheden. Dwa bestaat vrijwel volledig uit vuil water, doordat in droge perioden geen neerslag wordt afgevoerd. In gemengde rioolstelsels is het debiet (afvoerhoeveelheid) tijdens droog weer zeer gering ten opzichte van de maximale afvoercapaciteit.

Drukriolering

Drukriolering bestaat uit leidingen met een kleine diameter waardoor het afvalwater onder druk wordt afgevoerd. Elke aansluiting is voorzien van een pompunit die het afvalwater in het drukriool pompt. Om grotere afstanden en/of hoogteverschillen te overbruggen worden tussengemalen toegepast. Het afvalwater wordt afgevoerd naar de RWZI of naar het gemengd rioolstelsel, van waar het water onder vrij verval naar de RWZI stroomt. Drukriolering wordt voornamelijk toegepast in het buitengebied, waar percelen op relatief grote afstand van elkaar liggen.

Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP)

Het GRP beschrijft de beleidsvoornemens en bijbehorende maatregelen voor inzameling, transport en verwerking van stedelijk afval-, hemel- en grondwater voor een periode van 4 à 5 jaar. Vanaf 2008 zijn de hemelwater- en grondwaterzorgplicht aan de afvalwaterzorgplicht toegevoegd. Het GRP vertaalt de maatregelen in een kostendekkingsplan en geeft aan welke gevolgen dit heeft voor de rioolheffing. Het vGRP wordt ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. De planverplichting is per 1 januari 2024 vervallen als gevolg van de Omgevingswet.

Gemengd (riool)stelsel

In een gemengd rioolstelsel wordt overtollig hemelwater en afvalwater van huishoudens en bedrijven door hetzelfde buizenstelsel afgevoerd. Bij droog weer is er alleen afvalwater van huishoudens en bedrijven (dwa). Tijdens neerslag mengt het regenwater (rwa) zich met het vuile water. Dit heeft twee grote nadelen. Ten eerste wordt het relatief schone regenwater gemengd met vuil water en dan naar de RWZI afgevoerd om te worden gezuiverd. Ten tweede wordt de riolering overbelast bij extreme neerslag. Het met vuil water vermengde regenwater komt dan via overstorten ongezuiverd in het oppervlaktewater terecht. Dit zorgt voor vervuiling van het oppervlaktewater en de waterbodem.

Gescheiden (riool)stelsel

In een gescheiden rioolstelsel zijn aparte buizenstelsels aangelegd voor vuil water (dwa) en regenwater (rwa). De dwa wordt naar de RWZI getransporteerd. De rwa wordt veelal afgevoerd naar nabijgelegen oppervlaktewater. Het nadeel van gescheiden stelsels is dat het regenwater soms tot vervuiling van het oppervlaktewater leidt. Dit is met name het geval als na droge perioden het vuil van wegen en andere oppervlakken met het regenwater in de riolering spoelt. Dit nadeel wordt grotendeels ondervangen in verbeterd gescheiden stelsels (vgs).

Groot onderhoud

Onderhoud van ingrijpende aard dat op een groot deel van het object wordt uitgevoerd en na een langere gebruiksperiode moet worden verricht, ook wel lang-cyclisch onderhoud genoemd.

Individuele behandeling afvalwater (IBA)

Een IBA systeem is een installatie om huishoudelijk afvalwater te zuiveren. Deze systemen worden vaak toegepast in situaties waar geen aansluiting op riolering kan worden gemaakt. In Nederland moeten IBA's voldoen aan emissie-eisen. Er zijn verschillende IBA-systemen; het meest bekend is de septic tank. Een ander voorbeeld is het helofytenfilter (rietveld).

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De KRW is een Europese richtlijn die sinds 2000 van kracht is met als doel om het water in de Europese Unie te beschermen en duurzaam gebruik te bevorderen. De KRW gaat uit van een stroomgebiedsbenadering, waarbij chemische en ecologische kwaliteitsdoelen worden gesteld. EU-lidstaten moeten deze goede toestand uiterlijk in 2027 bereiken.

Openbare hemelwaterstelsels

Openbare (gemeentelijk) hemelwaterstelsels zijn voorzieningen voor de inzameling, transport en verdere verwerking van uitsluitend afvloeiend hemelwater. Daaronder vallen de rwa-riolen (regenwaterafvoer) van (verbeterd) gescheiden stelsels, infiltratievoorzieningen, doorlatende verharding en retentievijvers.

Openbare ontwateringsvoorzieningen

Ontwateringstelsels (voor grondwater) zijn voorzieningen waarmee structurele grondwateroverlast wordt voorkomen. Onder openbare ontwateringsvoorzieningen vallen onder andere: oppervlaktewateren (zoals greppels, sloten, kanalen en vijvers), drainagenetwerken en IT-riolen (infiltratie en transport) waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor het beheer. Ontwateringsvoorzieningen kunnen ook omgekeerd werken en in droge tijden water aanvoeren om grondwaterstanden op peil te houden.

Openbare vuilwaterstelsels

Een openbaar vuilwaterriool is een voorziening in beheer bij de gemeente voor het inzamelen en transporteren van *stedelijk afvalwater*; dat wil zeggen het afvalwater geproduceerd door huishoudens en al het water dat hier mee gemengd is zoals bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater en/of grondwater. Onder het openbare vuilwaterstelsel vallen gemengde riolen, dwa-riolen (droogweerafvoer), drukriolering en (vrijwel) alle transportleidingen.

Overstort

Een overstort eis een (nood)uitlaat van een rioolstelsel. Overstorten treden in werking als de capaciteit van het gemengde rioolstelsel onvoldoende is om alle neerslag te verwerken.

Randvoorziening

Om de omvang en schade van riooloverstortingen te verminderen zijn diverse randvoorzieningen aangelegd bij de riooloverstorten. De randvoorzieningen zijn uitgevoerd als bergbezinkbassin of bergbezinkleiding. Dit is een grote betonnen bak of leiding waarin afvalwater tijdelijk wordt geborgen. Als de bui is overgetrokken en het riool niet meer vol is, stroomt het hemelwater en het vervuilde slib terug het rioolstelsel in naar de zuivering. Door deze extra inhoud aan het rioolstelsel toe te voegen, daalt het aantal riooloverstortingen. Daarnaast is de voorziening zo ontworpen dat het verontreinigde slib zo veel mogelijk bezinkt. Het water dat alsnog overstort vanuit de randvoorziening op oppervlaktewater is relatief schoon.

Relinen

Het renoveren van een riool middels (bijvoorbeeld) een met kunsthars geïmpregneerde kous. Na reiniging wordt de kous in de te repareren rioolstreng aangebracht. Door of lucht of water in te pompen wordt het doek tegen de leidingwand gedrukt, waarna het doek aan de wand hecht.

Bij deze methode hoeft de straat niet te worden opgebroken, wat een (kosten)voordeel oplevert ten opzichte van traditionele vervanging. De restlevensduur van het op deze wijze gerepareerde riool is hoog.

Regenwaterafvoer (rwa)

Rwa is de afvoer van overtollig hemelwater. In tegenstelling tot dwa is er alleen sprake van rwa tijdens en na regenbuien. In gemengde rioolstelsels is het debiet (afvoerhoeveelheid) tijdens rwa-omstandigheden zeer groot t.o.v. de droogweerafvoer. Hierdoor kan het rioolstelsel overbelast worden, hetgeen leidt tot overstortingen op oppervlaktewater en in extreme situaties tot waterhinder of zelfs -overlast.

Rioolwaterwaterzuiveringsinstallatie (RWZI)

Het ingezamelde afval- en hemelwater wordt middels rioolgemalen en persleidingen via afvalwatertransportgemalen (AWTG) afgevoerd richting de rioolwaterzuiveringsinstallaties (AWZI). De RWZI's en AWTG's zijn eigendom van het Waterschap die verantwoordelijk is voor het bij het overnamepunt inzamelen, verder transporteren en zuiveren van het afvalwater.

Stichting RIONED

Stichting RIONED is de koepelorganisatie voor de riolering en het stedelijk waterbeheer in Nederland. In RIONED participeren alle partijen die bij de rioleringszorg betrokken zijn: overheden (gemeenten, waterschappen, rijk en provincies), bedrijven (leveranciers, adviesbureaus, inspectiebedrijven en aannemers) en onderwijsinstellingen. Zij zijn de begunstigers van RIONED.

De belangrijkste taak van Stichting RIONED is het beschikbaar stellen van kennis aan de vakwereld. Dit doet RIONED door onderzoek, het bundelen van bestaande kennis en het op vele manieren informeren en bij elkaar brengen van professionals.

RIONED signaleert problemen in de dagelijkse praktijk van de rioleringsbeheerder en kaart deze aan bij bestuurders en beleidsmakers. Ook informeert Stichting RIONED het brede publiek.

Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW)

Het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) is sinds 2020 de opvolger van het (verbrede) Basisrioleringsplan (BRP) voor alle gemeentelijke watertaken, met daarin een beschrijving van de stedelijke watersystemen en het functioneren daarvan en een evaluatie van de gemeentelijke watertaken.

Verbeterd gescheiden (riool)stelsel (vgs)

Een verbeterd gescheiden stelsel is een gescheiden rioolstelsel waarbij het vuilwaterstelsel is gekoppeld met het regenwaterstelsel. Bij gescheiden stelsels komt meegespoeld vuil van wegen en andere oppervlakken in het oppervlaktewater terecht; met name aan het begin van een regenbui, na een droge periode. Dit wordt de “first flush” genoemd. In verbeterd gescheiden stelsels stroomt de first flush door de koppeling naar het vuilwaterriool en vandaar naar de RWZI. De koppeling is zo gemaakt dat alleen water van het regenwaterstelsel naar het vuilwaterstelsel kan stromen en niet andersom. Nadeel van verbeterd gescheiden stelsels is dat (op jaarbasis) relatief veel schoon regenwater wordt vermengd met vuil water en naar de RWZI wordt getransporteerd om te worden gezuiverd.

Vrijvervalrioolstelsel

In de meeste rioolstelsels wordt water onder vrij verval afgevoerd. Dit betekent dat het water door de zwaartekracht van hoog naar laag stroomt. De term vrijvervalrioolstelsel wordt vaak gebruikt in tegenstelling tot drukrioolstelsels, waarbij het water wordt afgevoerd door pompen.

Watertakenplan (Wtp)

Een Watertakenplan is ene ander woord voor het GRP (zie: gemeentelijk rioleringsplan)

Omdat de inhoud van het plan veel breder is dan de naam ‘gemeentelijk rioleringsplan’ doet vermoeden is gekozen voor de term Watertakenplan; het plan beschrijft en verankert de strategie per watertaak:

- a) Afvalwater. De doelmatige inzameling en het transport van het stedelijke afvalwater (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, eventueel gemengd met hemelwater en/of grondwater¹⁸), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen;
- b) Hemelwater. De doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater (trits opvangen, bergen, afvoeren);
- c) Grondwater. Het in openbaar gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.

Tevens wordt ingegaan op klimaatadaptatie (met name wateroverlast en droogte). Als gevolg van een integrale benadering neemt daarnaast de wederzijdse relatie met ruimtelijke ordening toe. Daarnaast komen drinkwater en oppervlaktewater(kwaliteit) aan de orde in een Wtp.

¹⁸ Menging met grondwater is alleen toegestaan indien dat doelmatig is. Denk aan het lozen van drainagewater afkomstig van particuliere percelen met structurele grondwateroverlast. Aansluiting hiervan op het vuilwater riool is enkel doelmatig indien er geen andere lozingsmogelijkheden zijn.